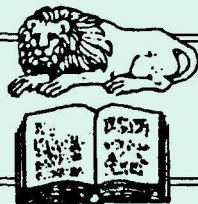

Jeromos füzetek

12. szám

Aratás '93

Szent Jeromos Bibliatársulat
« « « Budapest, 1993 » » »

Tartalomjegyzék

Öntözés a Nílus mellett	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek	2
A Nyolc Boldogság magyarázata (M. Limbeck)	5
Ábrahám póbatétele - a Ter 22 magyarázata [Rajkai István]	10
Olvasóink kérdezik	17
<i>Melléklet: Élő Ige (Bibliaiskola, 2. óra: 1-8.o.)</i>	[19]
A liturgikus közösség az Ósegyházban (Verbényi István)	19
Innen-onnan [Székely István, Rajkai István]	21
Láss-Hallgass-Szeress módszer (Anneliese Hecht)	27
Kis Jeromos [kicsiknek - nagyoknak]	30
Társulatunk [közgyűlés, információk]	33
Könyvajánlat	35

J e r o m o s f ü z e t e k
Biblikus-lelkipásztori, gyakorlati folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6

Nyitva: kedd, csütörtök 9-17 * ☎ 132-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai:

Pantó Eszter, Rajkai István, Székely István,

Tarjányi Béla, Vágvolgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvolgyi Éva

Nyomda: Méhecske Kft

AJÁNLÁS

Be kell fogadni az igehirdetés isteni szavát, nem mint emberi szót, hanem valóban mint Isten szavát, amely a hívőkben működik (vö. 1 Tessz 2,13). Ez a szó le van írva az Evangéliumban, és az egyház szava ezt hűségesen áthagyományozza, kifejti és hirdeti. A Szentlélek kétezer éve állandóan elevenen tartja az egyházban ezt az emlékezetet, és megmagyarázza mindazt, amit Jézus tanított (vö. Jn 14,26). Az egyház megnyitja nektek kincstárát, értelmét és szívét, és átadja nektek a rábízott szót, a benne kibonatkozott ígét, hogy ti is átadhassátok másoknak.

Ez azoknak a tanulmányoknak a célja és értelme, amelyet az egyház végeztet veletek... Mert hirdettek kell az ígét, amely „egyszer s mindenkorra a hívők öröksége” (Júd 3), „kérve, intve, buzdítva” (vö. 2 Tim 4,2), alkalmazva a kor változó körülményeihez, hogy így hallgatóitok be tudják fogadni.

[II. János Pál pápa
a magyar papnövéndékekhez,
1991. augusztus 19.]

Ó, mi hétköznapi emberek,

mennyre mindennapivá tesszük a titkot, amely ebben a halálra-szánt időben az örök élet jele! Nézd, a pap milyen rosszkedvűen, napi gondjaitól terhelve tölti be magasztos hivatását, mintha világi hivatalt gyakorolna és nem a liturgia ünneplését, amelyben a mennyei fény és a boldogság találkozik. Nézd a kicsinyes és kiszáradt szíveket, amelyekbe betér az Úr, és amelyek - jó esetben - nem tudnak vele másról beszélni, mint arról a néhány önző vágyról, melyek mindennapjaikat kitöltik! Ó, mi keresztények! Az ég tiszta boldogságát és egyúttal e föld édes-keserű gyümölcsének átszellemült párlatát vesszük magunkhoz ebben a Szentségben, bizonyosan mintegy a megszokottság kemény burkába zárva és mégis teljes valóságában. S úgy fogadjuk, mintha semmi nem történnék, majd pedig fáradtan és lustán visszük haza szívünket az Úr asztalától életünk szűk kamráiba, ahol otthonosabban érezzük magunkat, mint Isten tágas csarnokában! Feláldozzuk a Fiút, és fel akarjuk ajánlani szívünket, eljátsszuk a liturgia isteni játékát, de nem vesszük komolyan. Talán megvan bennünk a jó szándék, de ő, mily kevés hatalma van elfásult szívünk lustaságán.

Vagy talán ez is hozzátartozik a jelhez, hogy Isten már ebben az időben elébesiet teremtményének, és már most előre ünnepeljük az örök élet lakomáját. Ha az örök élet vacsoráját a mulandóság szűkös kunyhóiban találják fel, akkor ne csodáljuk, hogy azok a gyatra lelkek jönnek, akiknek szűk értelme és kicsinyes szíve még semmit sem ért abból, aminek részesévé lesznek. Akkor érthető, hogy kissé zavarodottak vagyunk és teljesíthetetlen kötelezettséget érzünk, szinte mesterségesen elbátortalanítva Istennek ekkora túláradásától. Így még külön kegyelem, az Ő boldogító kegyelme, hogy mégis eljövünk és köréje gyűlünk, mi örömtelenek és megtörték, fáradtlekűek és megterheltek. Ő felkarol akkor is, ha nem látja szemünkben jelenléte örömének ragyogását. Igen, Ő leszállt e föld összes mélységébe; nem bánja, hogy be kell térnie szívünk homályos járatába, ha ott bármily csekély parazsa pislog a szeretetnek és a jóakaratnak. A legméltóságosabb Oltáriszentség annak a türelemnek révén, amellyel Isten irántunk, gyengék iránt viseltetik, mindennapjaink Szentsége akar lenni. [Karl Rahner]

Élő Szó

Szép, tiszta szavakat

adj a szánkba, Uram!

A világból szinte kihúnyt a szó fénye.

Minden csupa madárzsibogás,

Minden csupa majommakogás,

Csak az indulatokat, az akaratokat mondja.

A Logosz fényét, teremő erejét elveszítettük,
Mely, ha jó talajba hullik, virágba szökken.

Segítség, hogy ne szennyezze be szitok

Vagy olcsó fecsegés a szájunk,

Hanem a Te élő Szavaidat mondjuk.

Olyan szavakat, melyeket

A hallgatásban tisztára mostunk,

S úgy tudjuk egymásnak adni őket,

Mint valami kincset, melyet

A szív benső csendjéből fejtünk ki,

Lelkünk mélyéről hozunk felszínre.

Te tudod, mily nagy szükség van, éppen ebben az időben, a te tekintetedre és a Te szavadra. Te jól tudod, hogy egyetlen pillantásodnak hatalma van kiforgatni és átalakítani lelkeinket, hogy a Te hangod kiránthat bennünket véghetetlen nyomorúságunk porából; Te jobban tudod nálunk, megmérhetetlenül jobban, hogy megjelenésed égető és halaszthatatlan ebben a korban, amely nem ismer Téged.

Először azért jöttél, hogy üdvözíts; azért születél, hogy üdvözíts; azért szólottál, hogy üdvözíts; a Te mesterséged, a Te munkád, a Te

küldetésed, a Te életed az üdvözítés. És nekünk ma, ezekben a szürke és gonosz napokban, ezekben az években, amelyek a borzalom és szenvedés összesűrűsödése, elviselhetetlen felfokozódása, nekünk szükségünk van, halogatás nélkül, az üdvösségre.

Jöjj el, Uram Jézus! Ámen.

[Giovanni Papini]

* * * * *

A bogáncs

A fiatal növények a földből kibújva
Alig különböznek egymástól.
Lágy, puha hajtás valamennyi.
Csak kifejlődve mutatkozik meg
Természetük különbözősége:
Egyikük virágot hajt,
Másikuk szúrós bogáncsot.
Némelyik selymes,
Mások érintése csípős.
Van, ami édes gyümölcsöt terem,
Van, amelyiké élvezhetetlen.
Mindennek megvan a maga
Helye a teremtésben,
A bogáncsnak is, a csalánnak is.
Mindennek megvan a maga szépsége,
A bogáncsnak is, a csalánnak is.
Mindennek megvan a maga
Feladata a teremtésben,
A bogáncsnak is,
A csalánnak is.

Meinrad Limbeck

A HEGYI BESZÉD MAGYARÁZATA

Társulatunk most kezdte el egy nagysikerű szentírásmagyarázat-sorozatnak, a Stuttgarti Kiskommentárnak a megjelentetését. Első kötete, a Tesszalónikiekhez írt levelek magyarázata lapunk megjelenése idején már kapható boltunkban. Ebben a sorozatban fog megjelenni M. Limbeck Máté evangéliumához írt szentírásmagyarázata is. Ebből idézünk most néhány részletet.

A tapasztalat azt mutatja, hogy a Hegyi Beszéd értelmezése azért nehéz, mert soha nem tudjuk elfogulatlanul hallgatni. Aki például meg van győződve arról, hogy a Hegyi Beszéd vitathatatlanul rendkívüli követelményei meghaladják a legtöbb ember normális erkölcsi erejét, az általában másként fogja meghatározni értelmüket - és érvényességi területüket, - mint az, aki valóságos alternatív társadalmi programot fedez föl benne. És aki a Hegyi Beszédet aszerint is mérlegeli, hogy vajon politikailag érvényesíthetők-e a követelményei, - mivel meggyőződése, hogy leginkább akkor cselekszik társadalmi felelősségének megfelelően, ha részt vállal a létező politikai, gazdasági és társadalmi szervezetekben, - az egészen másképp fogja megítélni a Hegyi Beszédet, mint az, aki egy keresztény közösség tagjaként hallgatja és gondolja végig.

Mármost az egészen természetes, hogy épp a Hegyi Beszéddel kapcsolatban nem feledkezhetünk meg élettapasztalainkról, mert alig-ha van az evangéliumokban másik szövegrész, amely ennyire a cselekvésünkre irányul (ld. Mt 7,21-27). Mégis éppen akkor térünk ki a Hegyi Beszéd döntő kérdése elől, ha azt mérlegeljük, vajon „használható-e”, mert ekkor egyáltalán nem nézünk szembe azzal a kérdéssel, amely elé elsősorban és alapszámban állít bennünket.

Máté evangélista igenis azt akarja nekünk megmondani a Hegyi Beszédben Jézus fényénél, hogy mi az Isten akarata. Ezért az a kérdés, amelyet a Hegyi Beszéd elsősorban feltesz nekünk, éppen nem az: „Hogyan tudjuk politikailag »értékesíteni« a követelményeket? Nem reménytelenül túlzott követelményt jelentenek-e ezek a legtöbb ember

számára?”, hanem inkább ez: „Hiszem-e személy szerint én, hogy Isten valóban azt akarja, amit a Hegyi Beszéd az Ő akarataként hirdet nekünk?”

Azután pedig, ha erre a kérdésre igent mondtunk, a következő kérdés még mindig nem az: „Milyen politikai és társadalmi következtetéseket kell tehát levonnunk mindebből?”, hanem ez: „Akarom-e személy szerint én, amit Isten akar? Akarom-e a sajátommal tenni Isten akarátát - igen vagy nem?”

Biztos viszont, hogy magunkban még ekkor is úgy érezhetjük: túlzott követelmény áll előttünk. De ebben az esetben becsülettel alighanem azt kell mondanunk: „Nem tudom elhinni, hogy képes vagyok - vagy képesek vagyunk - eleget tenni ennek az isteni akaratsnak!” Ekkor, persze, ismét evangéliumunk egyik témájánál vagyunk, - a tanítványok kishitűségénél (ld. 6,30; 8,26; 14,31; 16,8; 17,20). Így végülis aligha merülhet fel bennünk az a kérdés: „Tudunk-e politikát csinálni a Hegyi Beszéd segítségével?”, hanem inkább azt kérdezzük meg: „Van-e olyan út, amelyen kijuthatok kishitűségemből? És ha van, akkor-e rálépni?”

Észre kell vennünk, hogy a Hegyi Beszédet Izrael történetében megelőzte először a kultikus (Kiv 34) és az etikai Tízparancsolat (Kiv 20). Tehát hosszú folyamatot igényelt, amíg Izrael képessé vált a Hegyi Beszéd követelményeit belátni és valóra váltani. Isten csakis akkor kívánta meg Izraeltől a Hegyi Beszéd teljesítését, amikor a Tízparancsolat már „magától értetődő” lett a számára. A Hegyi Beszéd tehát olyan emberekhez szól elsősorban, akik átéltek bizonyos vallási és erkölcsi fejlődést...

Pszichológiai fogásnak tűnhet, hogy Máté a Hegyi Beszédet boldogságokkal kezdi - édességgel az ostromlás előtt! -, de egyszerűen a boldogságok jelentik részére a kiindulópontot. Amint az emberek Izraelben jajkiáltásokkal panaszkodva állapítják meg, milyen végzetes következményei vannak egy bizonyos tettetnek, úgy konstatálják a boldogságok kinyilvánítása segítségével azokat az örömteli következ-

ményeket, amelyekre mindenki számíthat, ha valamely meghatározott dolgot megtesz:

„Boldog az ember, aki nem indul
a gonoszok tanácsa nyomán,
aki nem jár a bűnösök útján,
és nem vegyül a csúfot űzők közé.
Aki örömét leli Isten törvényében,
s parancsairól elmélkedik nappal és éjjel.
Olyan mint a víz partján ültetett fa,
amely kellő időben gyümölcsöt terem,
és levelei nem hervadnak el.
Siker koronázza minden tettét.” (Zsolt 1,1-3)

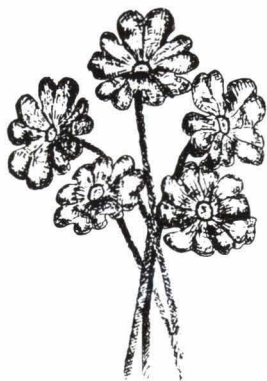
Ha tehát Máté szerint Jézus kilenc boldogság meghirdetésével kezdi a Hegyi Beszédet, akkor mindenek előtt azt állapítja meg, hogy mely emberi magatartási módok hasznosak (érdemszerzők)...

A legfeltűnőbb, hogy Máté hangsúlyozza az emberi aktivitást: erre - és nem egyszerűen egyes körülményekre, pl. a szegénységre, az éhezésre, a sírásra és az üldözöttség állapotára - vonatkoznak az ígéretek. Ezért az itt felsorolt „érdemszerző magatartási módokat” Máté szerinti értelemben így is átírhatnánk:

„Boldogok, akik képesek mindent elhagyni!
Boldogok, akik kitartanak a csapások súlya alatt!
Boldogok, akik nincsenek senki téhére és nem erőszak-
kal törnek céljukra!
Boldogok, akik vágyakoznak az igazlelkűségre!
Boldogok, akik az őket megillető jogokat irgalommal gyakorolják!
Boldogok, akikben nincsen rossz szándék!
Boldogok, akik kibékítenek gyűlölködő embereket!
Boldogok, akiket azért üldöznek, mert igaz módon viselkednek!
Boldogok, akiket csupán azért szidalmaznak a kívülállók, mert nem elégszenek meg azzal, hogy keresztényeknek hívják őket anélkül, hogy valóban a tanítványaim lennének!”...
„Azt mondom ezért nektek: Ne aggódjatok az életekért miatt, hogy mit esztek (vagy mit isztok), sem testetek miatt, hogy mibe öltöztök.” (6,25)

Nem is olyan kevés ember szemében Jézusnak ez a felszólítása annyira helyzethez kötött, hogy meggyőződésük, ma már nem kell ezt komolyan venni.

Vannak ugyanis, akik szerint ezek a szavak eredetileg azokhoz szóltak, akik - nőtlen emberként, mint Jézus, és tehetős özvegyektől támogatva (Lk 8,1-3) - meleg éghajlat alatt, a napsütötte Galileában éltek, és ezért nem kellett gondoskodniuk mindennapi életükről. Erre az értelmezésre azonban szövegünk nem nyújt semmiféle alapot.

Mások úgy látják, hogy Jézusnak a gondtalanságra való felszólítása szorosan összefügg a világvég-várással. Úgy gondolják, csak azért szólíthatta föl tanítványait: „Ne aggódjatok életetek miatt...”, mivel rövid időn belül várta az idők végét (vö. Mk 9,1). - Ez a magyarázat első pillantásra meggyőzően hangzik. De ennek is ellene mond az evangélium szövege. Ha ugyanis Jézus részére lényeges lett volna a világvég közelsége, akkor bizonyára másként érvelt volna - valahogy úgy, mint Pál az első Korintusi levélben: „Azt mondom tehát, testvérek: az idő rövid, azért akinek van felesége, éljen úgy, mintha

nem volna; aki sír, mintha nem sírna; aki örül, mintha nem örülne; aki vásárol, mintha meg sem tartaná; s aki felhasználja a világ dolgait, mintha nem élne velük, mert ez a világ elmúlik.” (1 Kor 7,29-31)

Páltól eltérően Jézus a figyelmeztetését nem az idő rövidségével és a világ mulandóságával indokolja, hanem azzal a ténnyel, hogy Isten az Atyánk, aki tudja, mire van szükségünk, és aki az életről olyan módon tud gondoskodni, amely felülmúlja összes emberi lehetőségeinket (26-32. vv.). Ezt tanúsítják az ég madarai és a mező liliomai. Ez az oka annak, hogy nem kell aggódnunk életünk miatt!

Ilyen szavakat - még ha a Bibliában olvashatók is - bizonyára nem tudunk már egyszerűen elfogadni, hiszen nem mondanak ellene máris az Isten mindent fenntartó gondoskodásáról szóló üzenetnek a nagy természeti katasztrófák, amelyek évről-évre sújtják világunkat, és amelyeknek védtelenül számtalan állat és növény esik áldozatul?

„Nézzétek az ég madarait!” - és a Szahel-övezet? „Nézzétek a mezők liliomait” - és Etiópia? Éppen az ilyenfajta katasztrófák nem kényszerítenek-e bennünket arra, hogy a világról mindent átfogó méretekben, előrelátóan gondoskodjunk? Vajon nem belső világunkon teszünk-e erőszakot, ha valóban azt kívánjuk magunktól, hogy jelen életünk sokféle fenyegetettsége ellenére is gondtalanul nézzünk a jövő felé?

Itt azonban két dolgot nem szabad figyelmen kívül hagynunk:

Jézus hivatkozik az ég madaraira, a mező liliomaira és a testmaggasságra, amelyhez saját erőnkől egyetlen könyöknýt sem vagyunk képesek hozzáadni (26-29. vv.). Ennek az utalásnak alapvetően egy meghatározott felismerés a célja: „Nézzétek az ég madarait...! Ugyan ki toldhatja meg...? Nézzétek a mező liliomait...!” Ezek a mondatok arra a teremtésre irányítják figyelmünket, amely életet támaszt önmagából (mező liliomai, testnagyság) és életlehetőséget nyújt (ég madarai). A 26-29. versek arra emlékeztetnek bennünket, hogy az élet a világban lényegében ajándék. (Ezen az a tény sem változtat, hogy a még távolról sem lezárt teremtést [ld. Róm 8,19-22] most és a jövőben is fenyegeti a káosz és az ember!) Ez pedig azt jelenti: a teremtés Annak a kezéből származik, aki természetéből eredően az életet akarja - dicsőségben (29. v.)!,- míg mi kétségbeesett erőfeszítésünkkel sem tudunk semmit hozzáadni a teremtéshez, ami már ne lett volna benne (mint megszabott cél, vagy adottság). Az ég madarairól és a mező liliomairól mondott szavak tehát semmiképp nem naív gondtalanságra akarnak ránevelni; sokkal inkább meg akarják nyitni a szemünket annak a felismerésére, hogy életünknek nem egy „gonosz istenség irigy tekintete előtt” kell lefolynia.

A 26-29. versekkel Jézus nem a semmittevésre szólít fel! (Nem azt mondja: „Ne vessetek és ne arassatok, hisz az ég madarai sem vetnek és aratnak!” vagy „Ne dolgozzatok és ne fonjatok, hiszen a mezők liliomai sem szőnek és fonnak!”, hanem így szól: „Nézzétek...! Nézzétek...!”) Az a felismerés, hogy számíthatunk „mennyei Atyánk”

állandó, jótakaró gondoskodására (32. v.), képessé kell, hogy tegye Jézus tanítványait, hogy ma „elsősorban az Isten országát és annak igazságát” keressék (33.v.). A pozitív viselkedés, amit Jézus elvár tanítványaitól, éppen ellentéte az „édes semmittevésnek”.

Másként kifejezve: annak a teremtetett világnak a szemlélete, amely - „ép szemmel” (22.v.) felismerhetően - szakadatlanul az Atyais-ten pozitív élet-akarásának mond köszönetet, Jézus tanítványait képes-sé kell(ene) tennie arra, hogy egész gondolkodásukat és fáradozásukat egyetlen célra irányítsák: MA jöjjön el az Isten országa és MA legyen meg az ő akarata. Az az akarat, amelynek célja az élet, - éppen ezért a teremtményeiről való tevékeny gondoskodásban nyilvánul meg. Jézus tanítványai - ha nem volnának olyan kishitűek (30.v.) - valóban megengedhetnék maguknak, hogy minden nap újból csak azon igyekezzenek: „Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy! A Te neved szenteltessék meg! A Te országod jöjjön el! A Te akaratod legyen meg! Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!”

Ha valaki mégis azt akarja kérdezni, mi van a katasztrófákkal, akkor csak azt bizonyítaná, hogy az evangéliumot még mindig nem értette meg. Mert az evangélista számára abból a tényből, hogy a teremtés olyan kézből származik, amely eredendően az életet akarja (ld. fenn) - méghozzá dicsőségben! - ebből a tényből nem következik még szükségszerűen a „paradicsomi állapot”. A mindennapi bajok (34.v.) nincsenek ellentétben a „mennyei Atya” létezésével; mert Ő azáltal tapasztalható meg, hogy képesek vagyunk minden nap a bajok közepete az Ő akarata szerint élni: „Ne aggodalmaskodjatok tehát; és ne kérdezzésetek: Mit eszünk, mit iszunk? Vagy: mit veszünk fel? Ezeket a pogányok keresik. Mennyei Atyátok tudja, hogy ezekre szükségetek van. Ezért ti elsősorban az Isten országát és annak igazságát keressétek, és ezeket mind megkapjátok hozzá. Ne aggodjatok tehát a holnap miatt, a holnap majd gondoskodik magáról. A mának elég a maga baja.” (31-34. vv.)

Vagy Teréz anya szavaival: „Kedves barátaim...Ma nagy szívességet kérek tőletek: kérem, ne küldjetek több pénzt, sem bank útján, sem közvetlenül, ahogy szoktatok - addig az időpontig, amíg el nem használtuk a meglévőt. Akkor majd ismét kérni foglak benneteket. Szeretném veletek együtt azt az örömet érezni, hogy egészen az isteni Gondviseléstől függünk.” (Teréz anya levele munkatársaihoz 1981-ben) [Fordította: Székely István]

ÁBRAHÁM PRÓBATÉTELE

A Ter 22 fejezete a történet-kritikai egzegézis szemszögéből

R. Kilian és P. Mailberger tanulmányainak¹
felhasználásával összeállította: Rajkai István

Az elmúlt hosszú évszázadok alatt több hívő zsidó és keresztény szentírásolvasót hökkentett meg vagy bizonytalanított el a Biblia egyik legnehezebben érthető szakasza, amely mindjárt az első könyvben olvasható: az Isten azt kéri Ábrahámától, hogy mutassa be égő áldozatul egyetlen fiát, Izsákot. Összeegyeztethető-e a Jézus által bemutatott irgalmas és megbocsájtó mennyei Atya képe az itt bemutatott, féltékenynek és szívtelennek látszó Isten ábrázolásával?

Az idők folyamán már zsidó részről is számos olyan magyarázat született, amely enyhíteni akarta a leírtak súlyosságát. A Kr.u. 220 körül tanító József ben Cimra¹ például Isten parancsa mögött - Jób megkísértéséhez hasonlóan - a sátán fondorlatát látja, aki kételkedik Ábrahám istenfélelmében és áldozatkészségében, és arra veszi rá Istent, hogy tegye próbára szolgáját. Az első ezredforduló tájékán élt Rabbi Rási² szerint az Isten nem Izsák megölésére adott parancsot, hiszen a második vers héber igéje szerint az Isten csak arra ad utasítást Ábrahámnak: *vigye föl a fiát egy hegyre, amelyet majd mutat neki*. Rási ezt úgy értelmezi: Isten itt csak jelképes áldozatbemutatásra gondol.

A mai keresztények számára sem kevésbé nehéz a szöveg megértése; sokszor értetlenül hallgatjuk, amikor ez a szakasz kerül felolvasásra a szentmiséken, vagy amikor a bibliaórán kerül elő témaként. Írásunkban arra keressük a választ, hogyan látja a modern szentíráskutatás ezt a történetet, és ennek fényében mit mondhat ez a szentírási szakasz a mai kor emberének.

1. A szöveg irodalomkritikai vizsgálata

Ha a szöveget közelebbről megvizsgáljuk, feltűnik, hogy az Úr anyyala a 11-12. versek után még egyszer megszólal a 15-18. versekben, holott minden lényeges dolog elhangzott ill. megtörtént már. Az is érdekes, hogy ez a második beszéd mind szóhasználatában, mind teológiai mondanivalójában közeleli rokonságot mutat a Ter 26,2-5-tel.

A történet tulajdonképpen már a 12. versben eléri csúcspontját. Isten próbára teszi Ábrahámot, és Ábrahám megteszi, amit az Isten elvár tőle. Mielőtt azonban elvehetné fia életét, megjelenik az angyal: „Most már tudom, hogy féled az Istent, és egyetlen fiadat sem tagadtad meg tőlem” (12.v.). Jogos a megkönnyebbülésünk, a történet szerencsésen ér véget. A 13-14. versekben azonban mégis áldozatbemutató következik, - bár ezt az elbeszélés logikája nem feltétlenül kívánná meg. Ábrahám az áldozat bemutatása nélkül is hazatérhetne fiával. A kérdés az, vajon itt az elbeszélés egészének egyik újabb elemével van-e dolgunk, vagy inkább olyan etiológiai [eredetmagyarázó] motívummal, amely valamely ősi kultusz hely gyakorlatát szeretné megmagyarázni? Ha eredetileg is így végződött a történet, irodalmilag, a szerkesztés szempontjából továbbra is kérdéses marad, miért törik meg már korábban az elbeszélés feszültsége, és miért nem az etiológiai szakaszban nyeri el végkifejletét.

A szöveg irodalmi egyenetlenségeihez tartozik az a szokatlan és körülményes szóváltási mód is, ahogyan az apa fiával beszélget. A mondatok ünnepélyesebbek, mint ahogy azt a helyzet megkívánná, vagy megmagyarázná. Hasonló stílust figyelhetünk meg a Ter 27,1.18; 37,13b; 42,6; Kiv 3,4b részeiben, mely verseket a szentírás-kutatók a hagyománytörténeti iskolát követve⁴ az elohista hagyományra vezetnek vissza.

A 2. versben az Úr5 »Mórija földjé«-re küldi Ábrahámot áldozatot bemutatni. Ezt a vidéket azonban sem a zsidó hagyomány, sem a Biblia földrajza nem ismeri. A Szentírásban csak »Mórija hegyé«-ről történik említés: „Salamon hozzá is látott, hogy templomot építsen az Úrnak Jeruzsálemben, Mórija hegyén, ahol az Úr megjelent atyjának, Dávidnak...” (2 Krón 3,1a). A késői zsidó hagyomány valószínűleg azért azonosította az Ábrahám történetében szereplő hegyet a jeruzsálemivel, hogy ezzel is igazolja: a Templom a legmegfelelőbb helyen van Jeruzsálemben, hiszen már a pátriárkák idejében is ezt a helyet szentelte meg Ábrahám (fia helyett egy bárány föláldozásával), és nemcsak Dávidnak, de az első ősatyának is itt nyilatkoztatta ki magát az Isten.

Stílusa és teológiai mondanivalója miatt az 1. és a 6-8. versekben is az elohista hagyományozó kezenyomát fedezhetjük fel. Célja Ábrahám hűségét és Istenbe vetett bizalmát példaként bemutatni. A 12b vers: „Most már tudom, hogy féled az Istent...” szoros kapcsolatban áll az 1. verssel: „Isten próbára tette Ábrahámot...”

Ha a fent említett sajátosságokat mind figyelembe vesszük, eljuthatunk a történet eredeti magjához, amely a szentíráskutatók feltételezése szerint a következőképpen hangozhatott:

»[3] N (valaki) kora reggel fölkel, fölnyergelte szamarát, magával vitte két szolgáját, és elindult a (szent) hely felé. [4] A harmadik napon N fölemelte szemét és messziről meglátta a (szent) helyet. [5] Akkor N azt mondta a szolgáknak: „Maradjatok itt a számmal. Én és a fiam elme- gyünk imádkozni és utána visszatérünk hozzátok.” [9] Mikor megérkeztek arra a helyre, N épített egy oltárt, megkötözte a fiát és az oltárra helyezte. [10] Akkor N kinyújtotta kezét, vette a kést, hogy föláldozza a fiát. [11] De Él rászólt, és [12] azt mondta: „Ne nyújsd ki a kezedet a fiú felé és ne árts neki!” [13] Amikor N fölemelte a szemét, látott egy kost, amely szarvánál fogva fennakadt a bozótban. N odament, megfogta a kost, és feláldozta égő áldozatul fia helyett. [14] N így nevezte a helyet: Él-Jíre (= az Isten lát). [19] N visszatért szolgálóihoz.«

E feltételezés szerint az elbeszélés ősi (pogány) formája egészen más kérdésre kereste (és adta meg) a választ, mint a Szentírásban szereplő, továbbfejlesztett változat (próbatétel története). Megindokolja, hogy Él-Jíre hegyén miért mutatnak be gyermekáldozat helyett állatáldozatot. A történet beállítása föltételezni látszik ugyan, hogy az adott szentélyben gyermekeket áldoztak fel, nem kizárt azonban, hogy valójában mindig is állatokkal váltották ki a - kultusz által elméletileg megkívánt - emberáldozatokat. Egy ilyen gyakorlat éppúgy szükségessé tette az etiológiai indoklást, mint az esetleges váltás (emberáldozatról állatáldozatra).

Ami itt különösen is figyelemreméltó: a történet ősmagjában aligha fedezhetünk fel tipikusan izraeli sajátosságokat. Az istenség megjelölése [Él Rói] hasonló az Amarna-levelekben és az egyiptomi szövegekben is említett kánaáni „Baál Rói” isten-megjelöléssel, vagyis nem okvetlenül izraeli eredetű istennévvel van dolgunk. Az Él-Jíre mint helységnév a későbbi Izraelben már nem ismert. A kutatók vagy Kádesben, vagy Baarlahajrói-ban keresik. Bár Izraelben ismerték az emberáldozatot, és a Szentírás is említ néhány esetet (vö. Bír 11,30-40; 1 Kír 16,34; 2 Kír 3,27), Izrael hivatalos kultuszában sohasem volt szabad embert áldozatként bemutatni, sőt a későbbi, Kr.e. 8. és 7. századi, asszír eredetű Molok istenségnek bemutatott gyermekáldozatot a törvény halállal büntette (Lev 20,2-5). Joggal gondolja tehát a szentíráskutatók több-

sége, hogy a Ter 22 fejezete régi, nem izraelita eredetű hagyományanyagot őrzött meg.

A szentíráskutatásban évtizedek óta ismert és elfogadott nézet, hogy az izraelita törzsek a honfoglalás és a törzsi kialakulás idején régi, még az őslakosság által megfogalmazott elbeszéléseket is átvettek. Hasonlót figyelhetünk meg a Ter 19. fejezetben és a 32,23-33-ban. Ma már azonban lehetetlen pontosan megállapítanunk, milyen utat járt be egy-egy történet a végső átdolgozásig. De a jelen elbeszélés esetében a hagyományozás során hűségesen megőrzött egyenletlenségek arról árulkodnak, hogy a történet többféle átértelmezésen ment keresztül. Mire az elohista hagyományozó elé került, az ősi történet elvesztette már eredeti „Sitz im Leben”-jét (élethelyzetét), az elbeszélés nem valamely régi szentély gyakorlatát értelmezi már, sőt a helymegjelölés is azonosíthatatlanná vált. Amikor az elbeszélést a Szentírásba illesztik, a hangsúly eltolódik, és az elbeszélés kulcskérdését az Ábrahámnak adott isteni ígérek megvalósulása képezi. C. Westermann joggal nevezi ezért a Ter 22-t „elbeszélő teológiának”, mert itt a történetnek az a célja, hogy teológiai kérdéseket és igazságokat fogalmazzon meg az élethez egészen közelálló képen⁵.

Összefoglalóan elmondhatjuk: A szöveg irodalomkritikai és hagyománytörténeti vizsgálata azt mutatja: lehetséges, hogy a történet ősmagja Biblián kívüli, kánaáni elbeszélés, amelyet Izrael átvett, átdolgozott és újraértelmezett. Ebben az értelmezésben a történet az ősatya próbatétele, amelynek kapcsán a bibliai szöveg végső megfogalmazója sok mindent elmond Istenről és Ábrahámnak Istennel való viszonyáról. Amikor tehát a Szentírás ma is érvényes mondanivalója után kérdezzünk, ebből kell kiindulnunk.

2. A Ter 22 üzenete a mai kor emberének

A próbatétel Ábrahámot egészen mélyen, benső lényében érinti. Nem érényeit, életmódját vizsgálja meg Isten. Megtette ezt már korábban, amikor Egyiptomban megfigyelte hűségét, a Lóttal való osztozkodás kapcsán nagylelkűségét, felebaráti szeretetét. A mostani próbatétel sokkal komolyabb: az istenszeretet és az önátadás legmélyebb rétegéig ás le. Maga a Szentírás igazít el ebben: „Ábrahám nem a próbatételben bizonyult-e hűségeseznek, nem az szolgált-e megigazulására?” (1 Makk 2,52). Úgy gondolom, ez a vers elsősor-

ban azt emeli ki, hogy Ábrahám nem fáradt bele az Isten iránti engedelmeségbe; még akkor is kitart, amikor hűségese lenni szinte már lehetetlen.

Más szentírási helyek Ábrahám hitét állítják elének példaként. „Ábrahám hittel áldozta fel Izsákot, amikor az Isten próbára tette. Kész volt rá, hogy feláldozza egyszülöttét, ő, aki ígéretképpen kapta, és hallotta: »Izsák által lesznek utódaid.« Biztosra vette, hogy Isten képes a halottakat is föltámasztani. Ezért vissza is kapta, mintegy előképül” (Zsid 11,17-19). Ábrahám próbatétele eszerint az, hogy hisz-e a neki adott ígéretek teljesedésében (nagy nép atyja lesz) akkor is, ha feláldozza Izsákot. És kiállja a próbát.

A Zsid 6,15 Ábrahám hűségét emeli ki: „Így aztán Ábrahám türelmesen várakozva elnyerte az ígéretet.” A Szentírás egy további helye Isten törvényeinek példaszerű betartását dicséri: „Ábrahám, a mi atyánk, nem a tettei alapján igazult meg, amikor odatette fiát, Izsákot, áldozatul az oltárra?” (Jak 2,21). A Zsidókhoz írt levél szerzője a szándékra, Jakab pedig az engedelmeség tényére irányítja figyelmünket.

Az igazi próbatétel az embert belső világában a legvégső határokig viszi el. Itt mutatkozik meg, ki is valójában, és mi az, ami legbelül mozgatja. Így Ábrahámé is. A legvégső határ, ahová Ábrahám eljut, a két malomkö közt való őrlődés: egyrészt öreg korában ajándékként kapta fiát Istentől, kötelességének érzi annak életét megőriznie. Nemcsak maga miatt, hanem mert fiában - Isten ígérete szerint - egy egész nép veszi kezdetét. Másrészt viszont a hívő ember engedelmissége is köti Isten óhaja kapcsán, amikor azt kéri tőle, áldozza föl fiát, Izsákot. Isten Ábrahám próbatételében hitének és bizalmának „teherbíró képességét” próbálja ki. Megérti-e Istent, és van-e bátorsága követni őt olyan utakra, amelyek végét nem lehet előre látni? Itt nem arról van szó, hogy Isten önkényeskedik, és valami olyat kíván Ábrahámától, ami szöges elletentben áll eddigi tapasztalatával. Nem, sokkal inkább a hit merészsége kerül itt a mérleg egyik serpenyőjébe: meddig tart Ábrahám bizalma, hite Isten gondviselő szeretetében.

Mi is kerülhetünk hasonlóan nehéz helyzetbe. Okozhatják ezt döntő jelentőségű, külső események, de egészen egyszerű körülmények is, melyek megijesztenek, összezavarnak, mert úgy érezzük, hogy a körülöttünk kialakult szövevényben teljesen elveszünk. Ilyenkor áthidalhatatlannak tűnő szakadékot látunk az isteni ígéretek és a valóság között. Gyakran kérdezzük ilyenkor magunktól: Miért engedi meg ezt vagy azt az Isten? Miért nem lép közbe?

Hol van az Isten gondviselése? Fájdalmasan tapasztaljuk meg Isten távolmaradását, mintha magunkra hagyna, s nem segítene tépelődéseinkben.

E próbatételek elkerülhetetlenek életünkben. Azért, mert az Isten Isten, és képtelenek vagyunk Őt mindig megérteni, felfogni Őt és gondolatait maradéktalanul. A hozzá vezető úton szükségünk van arra, hogy néha felülvizsgáljuk korábbi, szűknek és behatároltnak bizonyuló elképzeléseinket. Isten maga keres meg minket ilyenkor, hogy megtisztítsa istenképünket a tévedésektől.

A próbatétel e formájában mindig van valami abszurd, teljesen érthetetlen, és éppen ez benne a legfájdalmasabb. Amikor a kísértés erőnyeinket teszi próbára, mindig ott van benne az érthető, világos mozzanat: értelmünkkel látjuk, mi a jó, mi a helyes, miért kell ezt vagy azt az utat követnünk. De az ilyen próbatételekben, amilyen Ábrahámé is, az Isten akarata végső soron egészen abszurd és megmagyarázhatatlannak látszik.

Lehet azonban Istennek még más szándéka is azzal, hogy próbára teszt bennünket. Gyakran fordul elő, hogy a földi értékek szeretetében szem elől tévesztjük a helyes mértéket. Túlságosan is ragaszkodunk némely számunkra kedves dologhoz, személyhez, annyira, hogy ez meg is előzheti istenszeretetünket. Ábrahám esetében ez emberileg nagyon is érthető, hiszen öreg korára született meg fia, az isteni ígéretek hordozója, hosszú várakozással eltöltött élet után. A próbatétel azonban felszínre hozza, hogy Ábrahámot nem lehet vádolni az értékek sorrendjének felcserélésével, Istent mindenkinél és mindennél jobban szereti.

Amikor hasonló válaszüt elé kerülünk, fel kell tennünk magunkban a kérdést: vajon nem ragaszkodunk-e túlságosan is egyik vagy másik dologhoz, értékhez, amelynek fölláldozását kéri tőlünk Isten. Tévednénk, ha azt gondolnánk, mindezt féltékenységből teszi, nehogy más foglalja el szívünkben az Őt megillető helyet. Nem. Egyszerűen azért, mert a földi értékhez való rendetlen viszonyulásunk akadályozza érett személyiségünk teljes kibontakozását.

Jegyzetek - ¹Billerbeck, Kommentar zum NT aus Talmud und Midrasch, München, 1926, ⁶1974, I, 141. o. - ²Raschis Pentateuchkommentar. Basel, ³1975, 58. o. - ³R. Kilian, ISAAKS OPFERUNG. Die Sicht der historisch-kritischen Exegese; P. Maiberger, GENESIS 22 UND DIE PROBLEMATIK DES MENSCHENOPFERS IN ISRAEL, in: Bibel und Kirche 41/3, 98-112. o. - ⁴Rózsa Huba: Az Ószövetség keletkezése, Szt.I.T., Budapest, 1986, 126-210. o. - ⁵C. Westermann, Forschung am AT, Theologische Bücherei, München, 1964, 72. o.

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre mostani számunkban Rózsa Huba budapesti biblikus tanár válaszol.

 Kérdés: Elfogadott feltevés, hogy Szt. Lukács „pogánykeresztények” számára írt. Evangéliumának első két fejezete mégis sok olyan részletet közöl, amelyek feltételezik a zsidók ismereteit, gondolkodásmódját, ill. amelyek kívülről számára érdektelenek lehetnek (pl. Abia papi osztálya, a tömjénáldozat órája, „Illés szellemében és erejével”, Áser törzse stb.); de ide sorolhatjuk még Jézus nemzetségtábláját is a 3. f.-ből. Az sem világos, honnan ismerhette Lukács ezeket ilyen alaposan; még kevésbé az, miért érdekelhette ez a „pogány-keresztényeket”, egyáltalán megérthették-e az idézett és azokhoz hasonló utalásokat? (Vagy lehetséges, hogy az első két fejezetet készen vette át?)

Válasz: Lukács evangélista valóban olyan egyházaknak írta a művét, amelyek tagjai pogányságból megtért keresztények voltak. De mint lelkiismeretes „történetíró”, aki mindennek gondosan utánajárt, hogy megbízható tanítást adhasson (Lk 1,1-4), Jézus gyermekségevangeliumát a zsidóságból áttért keresztény egyházak hagyományából merítette. Nem irodalmilag kész és lezárt szöveget vett át, hanem további feldolgozásra alkalmas szóbeli vagy írott hagyományanyagot, amely viszont nyilván elsősorban a zsidók számára ismerős elemekkel volt tele. Az evangélista nem távolíthatta el anyagából a sajátosan ószövetségi ill. zsidó részleteket és utalásokat, mert egyrészt ezek nélkül érthetetlen lenne Jézus születésének és gyermekségének története, másrészt a történeti hitelesség biztosítására is a teljes hagyományanyagot kívánta továbbadni.

Kiegészítésül érdemes megjegyezni, hogy Lukács evangéliuma a későbbiekben is nagyon sok olyan részletet tartalmaz, amelyek megértése feltételezi az Ószövetség alaposabb ismeretét. Az egyház viszont mindig is tisztában volt a zsidóságtól eltérő kultúrkörben élő keresztények nehézségeivel, ezért már az 1. századtól kezdve nagy jelentőséget tulajdonított a katekézsisben az Írások magyarázatának. Mint ahogy azóta is alapvető felada-

tának tartja immár a teljes Ó- és Újszövetség értelmezését és magyarázatát.

 Kérdés: Jn 2,22-ben olvassuk: „...hittek az Írásnak meg Jézus szavá-
nak”. Milyen szentírási részről beszél itt a szerző?

Válasz: Az idézett vers - „Mikor aztán föltámadt halottaiból, tanítványai visszaemlékeztek erre a mondására, s hittek az Írásnak és Jézus szavainak” (Jn 2,22) - a templom megtisztításának elbeszéléséhez tartozik (Jn 2,13-22). Azt a párbeszédet zárja le, amelyben Jézus - hallgatósága megütkezésére - kijelenti, hogy képes a lerombolt templomot három nap alatt felépíteni. Az evangélista még hozzáteszi, hogy saját testének templomára gondolt. Az „Írás” közelebbi részlet megjelölése nélkül az Ószövetség egész Bibliáját jelenti, amely a maga teljességében az eljövendő üdvösségre utal. Minthogy azonban az Írást Jézus feltámadásával kapcsolatban említi az evangélista, jelentését a feltámadással összefüggésben szűkíthetjük. Azokra az ószövetségi részekre gondolhatunk, amelyeket az apostoli egyház Jézus szenvedése, halála és feltámadása igazolására idézett, amint Lukács evangéliumában is olvassuk: „Majd (Jézus) így folytatta: meg volt tehát írva, hogy a Messiásnak szenvednie kell, és harmadnapon fel kell támadnia” (Lk 24,46).

 Kérdés: Ter 2,24: „Ezért a férfi elhagyja apját és anyját...” A legtöbb-
szőr azt halljuk, hogy a zsidóknál a feleség költözött férje családjához.
Az idézett szövegrész más gyakorlatra utal, vagy ilyen konkrét értelmét
nem kell figyelembe vennünk?

Válasz: Az idézett szövegrész a házasság eredetéről és isteni alapításáról szóló bibliai elbeszélés zárómondata (Ter 2,18-24). A két nem léte Isten teremő akaratából jött létre, s egymást kiegészítő összetartozása a házasságban jut beteljesedésre. A férfi és a nő egymást kereső vonzalma minden emberi kapcsolatnál erősebb, s ha az útjukban áll, készek arra, hogy szakítsanak vele. Izraelben az volt a szokás, hogy a feleséget vitték a férje családjába. A bibliai szerző a nemek kölcsönös, minden akadályt legyőző vonzalmát úgy ábrázolja kortársai előtt, hogy az még ezzel az ősi szokással is kész dacolni: „ezért a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik, s a kettő egy test lesz” (Ter 2,24).

*Élő Ige***BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Bibliatársulat****MÁSODIK ÓRA:
„HA PEDIG KRISZTUS NEM TÁMADT FÖL...”****A/ Alapgondolat**

Pál apostol nagyon találóan fogalmazza meg Krisztus feltámadásának keresztény életünkre gyakorolt hatását: „Ha pedig Krisztus nem támadt föl, hiábavaló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek” (1 Kor 15,14). Az ősegyház hitének alapja: Jézus Krisztus feltámadása.

Az előzőkben láthattuk, hogy Jézus nem csak a tetteivel, hanem meghökkentő kijelentéseivel is arra döbbsenti rá hallgatóit, hogy az Ő személyében elkezdődött Isten uralma..

Az, hogy ki is ez a Jézus, és mit jelent valójában az Ő működése, az az első tanúk számára éppen halála és feltámadása által lett világos. Igehirdetéseik magját, összejöveteleiket, életüket ez a tapasztalat, ez az esemény élte.

Tanúságtételek, hitvallásformulák születnek a hagyomány-őrző igehirdetés során Jézus engesztelő haláláról, feltámadásáról, megdicsőüléséről. A Reá való emlékezés lesz az az alap, melyből a keresztények öröme, csodálkozása, hálája, ujjongása, dicsérete, ünneplése fakad.

B/ Szentírási szövegek: hitvallásformulák

- ✧ Ha pedig Krisztus nem támadt föl, hiábáló a mi igehirdetésünk, és hiábavaló a ti hitetek. 1 Kor 15,14
- ✧ Isten az Urat föltámasztotta és minket is föl fog támasztani hatalmával. 1 Kor 6,14
- ✧ Hiszen Isten nem a haragra szánt, hanem az üdvösség elnyerésére Urunk Jézus Krisztus által, hogy akár ébren vagyunk, akár szunnyadunk, vele éljünk. 1 Tessz 5,10
- ✧ Ó tulajdon Fiát sem kímélte, hanem odaadta mindnyájunkért: Hogyan ne ajándékozna nekünk vele együtt mindent? Róm 8,32
- ✧ ...az Úr Jézus Krisztusról, aki föláldozta magát bűneinkért, hogy kiragadjon minket a jelen világ gonoszságából Istenünk és Atyánk rendelkezése szerint. Gal 1,4
- ✧ Elsősorban azt hagyom rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt bűneinkért, amint az Írás is mondja. Eltemették és harmadnapon föltámadt. Ez is az Írás szerint. 1 Kor 15,3-5
- ✧ Kétségkívül nagy dolog az istenfélő élet titka: Testben nyilvánvaló lett, igazolást nyert lélekben, Megjelent az angyaloknak, pogányoknak hirdették, Világszerzte hittek benne, fölment a dicsőségbe. 1 Tim 3,16
- ✧ Titeket is megszabadít most az így jelképezett keresztség, nem mint a testi szenny levetése, hanem mint az Istenhez tiszta lélekért intézett könyörgés Jézus Krisztus feltámadása által. 1 Pét 3,21
- ✧ Őt adta oda az Isten véres, engesztelő áldozatul a hit által, hogy kimutassa igazságosságát. Róm 3,25
- ✧ Krisztus Jézus, aki váltságul adta magát mindenkiért. 1 Tim 2,6
- ✧ Ha száddal vallod, hogy Jézus az Úr, és szívedben hiszed, hogy Isten föltámasztotta őt halottaiból, üdvözülsz. Róm 10,9
- ✧ Ezért Isten fölmagasztalta és minden más fölülmuló nevet adott neki: Jézus nevére hajoljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, és minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr. Fil 2,9-11
- ✧ Ő a mi békességünk, aki a kettőt egyesítette és a közbeeső válaszfalat le döntötte. Megszüntette az ellenségeskedést azzal, hogy a törvényt parancsaival és rendeleteivel saját testében érvénytelenítette. Mint békeszerző a két népet magában egygő: új emberré teremtette, és a kereszttel által mindkettőt egy testben engesztelte ki Istennel úgy, hogy saját személyében megdöntötte az ellenségeskedést. Ef 2,14-16
- ✧ Logosz himnusz, ld. Jn 1,1-18.

C/ Bevezetés

I. Az ünnep

- ✧ Mindennek megvan az órája és minden szándéknak a maga ideje az ég alatt. [...] Ideje a jajgatásnak és ideje a táncnak. Préd 3,1.4
- ✧ S táncolt is Dávid - teljes erejéből az Úr előtt, közben egy vászon eföd övezte. Így vitte fel Dávid és Izrael háza ujjongás és harsonaszó kíséretében az Úr ládáját. [...] Akkor Dávid égő áldozatot és közösségi áldozatot mutatott be az Úr előtt, s mikor készen lett az égő áldozatnak és a közösségi áldozatnak a bemutatásával, megáldotta a népet az Úr nevében. Aztán az egész népnek, Izrael fiai egész seregének, a férfiaknak éppúgy, mint a nőknek, kiosztott egy-egy kenyeret, egy csomó datolyát és egy-egy mazsolás kalácsot. Ezután az egész nép hazament. 2 Sám 6,14-15.17-18

Mi az ünnep? Valami más. Valami, ami eltér a megszokottól, valami rendkívüli: csoda.

Vannak ünnepek az egyén életében, egy nép, egy ország életében, és vannak vallási ünnepek. Hogy az ünnep valóban ünnep-e, s nem csak hajcihő, nem az dönti el, hogy mekkora tömegeket mozgat meg, hanem hogy mennyire tud kiemelni a köznapi létezésből, milyen mértékben kapcsol össze egy magasabbrendű létezéssel, a természetfeletttel. Csakis ez az istenivel való összekapcsolódás teszi az egyébként lehetetlent lehetségessé: arra a szintre emeli fel, ahol minden olyan, »mint az első napon« (vagyis a teremtéskor), sugárzó, új és először és a résztvevő maga is a teremtés részesévé válik.

Tehát az ünnepben mindaddig, míg valódi ünnep, megvan valami a teremtésből.

Az ünnep lényegéhez tartozik a nyugalom (a teremtés hetedik napja). Mielőtt a természet jelei, a hagyomány és a szokás emlékezetbe idézi, az ember mindig újra képessé válik arra, hogy egy nem szokványos lét és teremtés részesévé legyen. Idő és ember ünnepivé válik, ÉS MEGÚJUL A FÖLD ARCA Zsolt 104,30.

Ünnepelni annyit jelent, mint ritmikusan visszatérő időközökben nyitott szeművé válni és ebben az állapotban közvetlenül szembetalálkozni azokkal a magasabbrendű valóságokkal, amelyeken egész létezésünk alapszik. - Ünnepelni annyi, mint visszatérni a bűnbeesés előtti, paradicsomi állapotba, amikor még nem hangzott el: »Arcod verítékével eszed kenyeredet.« (Ter 3,19)

A zsidó nép számára a hét utolsó napja, a szombat megünneplése megszentelése minden időben az egyik legfontosabb parancs volt. a./ A szombat a teremtés befejezésének ünnepe. Aki megtartja a szombatot, Isten nyugalmából

részesedik (Kiv 20,11). b./ A szombat emlékezés az Egyiptomból való szabadulásra (MTörv 5,15). A szombatnak kell Isten ezen nagy ajándékát emlékeztetben megtartania, megjelenítenie és ünnepelnie. Mindenkinek meg kell tartania a szombatot: az egész családnak, a szolgálóknak, sőt még az állatoknak is, hogy a szombati nyugalom által minden teremtmény megérezzen valamit Isten szabadításából. c./ Keresztény életünk középpontja Krisztus halálának és feltámadásának ünnepe. Krisztus halálával és feltámadásával olyan esemény történt Isten és ember között, amely minden korra, minden életre kihat. Jézus nélkül tehát nincs ünnep számunkra.

Összefoglalás - Az ünnep anyaga és tartalma: ünnepelni annyit jelent, mint kilépni a megszokottból, megélni valami rendkívülit, kapcsolatba kerülni a természetfeletttel. - Fajtái: egyéni és közösségi ünnepek; társadalmi és vallási ünnepek. Az ünnep megnyilvánulásának formája és tartalma szoros egységekben, kölcsönhatásban vannak egymással.

A zsidó nép vallási életének ritmusát a minden héten ismétlődő szombat-ünneplés adta meg, melyben a teremtés hetedik napját, az Isten nyugalmából való részesedést és az Egyiptomból való szabadulást ünnepelték.

A keresztények kezdettől fogva az eukarisztikus lakomában ünnepelték Jézus Krisztus áldozatát. Miután a pogányokból lett keresztények többségbe jutottak, a keresztény közösség elszakadt a zsidó vallásgyakorlattól, és a szombat helyett a vasárnap, Krisztus feltámadásának napja lett számukra a hét ünnepnapjává.

II. Hitvallások

A názáreti Jézusról szóló igehirdetés alapja és kiindulópontja a húsvéti esemény: a közösség tapasztalata arról, hogy Jézus feltámadt és él. Az ősegyház ennek az örömhírnék átadását, továbbadását tekintette legfontosabb feladatának. Az apostolok és igehirdetők felismerései és tapasztalatai az ún. hitvallásformulákban maradtak ránk, amelyek tömör összefoglalásai a hit leglényegesebb elemeinek. Ezeket a hitvallásokat az igehirdetők rendszeresen beleszótték tanításukba, és a közös ünnepeken pedig a szertartások állandó alkotóelemeivé váltak. Az 1 Kor 15,3-5-ben Szent Pál arról tanúskodik, hogy amit mond, azt az egyház hivatalos hagyományából meríti. Az 1 Kor 15,14 pedig a legősibb hitvallásformula, amely alapját képezte minden igehirdetésnek.

A hitvallás a hittartalomnak tételekben való többé-kevésbé teljes megfogalmazása. A hitvallás tartalma: Olyan felismerés Isten világáról, Istenről önmagáról, melyet az Úr egyeseknek vagy egyes közösségeknek adott megvi-

lágítások által ad mindenki tudtára. Ezekben az egyház az üdvtörténet legfontosabb tételeit, mozzanatait foglalja össze. A hitvallások jelentősége igen nagy: meghatározzák a keresztény közösség hitét és életét. Nem véletlen tehát, hogy a liturgiában tág teret kapnak.

Formai jellegzetességük a rövidség, tömörség; gyakran ritmikusak, versszerűek, himnuszok vagy himnikus jellegűek. Lehetnek: egytagúak („Jézus az Úr [Küriosz]”), kéttagúak (Jézus és az Atya megvallása) és háromtagúak („Atya, Fiú és a Szentlélek”, Mt 28,19).

III. Hitvallások és szimbólumok

Az ember sokféle módon juttathatja kifejezésre meggyőződését: elsősorban tetteivel, szavaival, de különböző jelképek, szimbólumok segítségével is mások tudomására tudja adni hitét, hovatartozását. Például nemzeti jelképek (zászló, címer) használatával egy bizonyos néphez, országhoz való tartozásunkat fejezzük ki.

A vallásos közösségeknek, vallásoknak is megvannak a maguk jelképei, pl. a félhold, a Dávid-csillag, a kereszt:

mohamedán

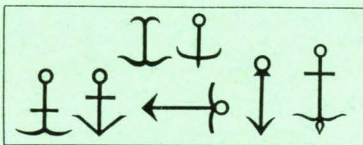

zsidó

keresztény

Az első századokban még nem a kereszt volt a legelterjedtebb keresztény jelkép. Kezdetben a fel-fellángoló keresztényüldözések idején az ókeresztények titkos ismertetőjelként, hitük megvallásaként a halat és a horgonyt használták.

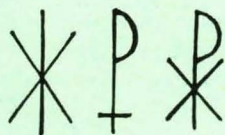
A hal, mint Krisztus szimbólikus ábrázolása, a görög ikthüsz [ἰχθύς] - hal - szóból ered, melyet az ókeresztények Jézus nevének kezdőbetűiből alkotott,

titkos rövidítésként értelmeztek: Iészusz Khrisztosz Theú Hűjosz Szótér = Jézus Krisztus, Isten Fia, Megváltó.

A horgony a Zsidókhoz írt levél alapján vált a keresztény hit állhatatosságának és a feltámadás reményének jelképévé (a Zsid 6,18-20 az Isten ígéretébe vetett reményt a lélek szilárd horgonyának nevezi, amely a Krisztusba vetett hit által beteljesedésre vezet).

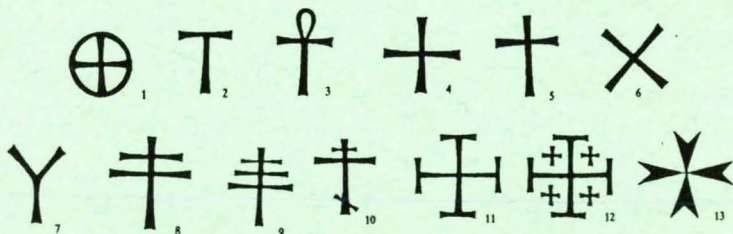
Az első századoktól kezdve mind a mai napig gyakran használt keresztény szimbólum még az ún. krisztogram, a Krisztus-monogram, amely Jézus Krisztus görög nevének, (Iészusz Khrisztosz - Jézus a Messiás [Fölkent]) kezdőbetűiből jött létre:

I + X P + † X + P

A Krisztus-monogramhoz kapcsolódik az ismert történet: Konstantin császár álmában ígéretet kapott, hogy: „E jelben győzni fogsz!” Követte az intelmet: a döntő, milviusi csata előtt hadijelvényeire, katonái vértjére, pajzsára rátette a Krisztus-monogramot, és 312-ben valóban fényes győzelmet aratott Maxentius fölött.

A kereszténység legismertebb, legelterjedtebb jelképe a kereszt, mely Krisztus kereszthalálát, a bűn, a halál fölötti győzelmét vagy magát Krisztust jelképezi. Viselője kinyilvánítja hittársai és a külvilág felé, hogy Jézusban hisz és bíz, az ő követője. A kereszt-szimbólumnak sokféle változata ismert:

1. *Körkereszt* [eredetileg a nap és a világosság jelképe]; Krisztust, mint minden fény forrását jelképezi; 2. *Tau-kereszt* [Ez 9,4: a szabadulás jelképe]; 3. *Füles kereszt* [az ósi Egyiptomban az élet jele: felkelő nap és lefelé a napsugár] keresztény értelmezése is van; 4. *Görög kereszt*, gyakori díszítőelem a keleti egyházakban; 5. *Latin kereszt*, Krisztust jelképezi; 6. *András-kereszt*, András apostol vértanúságának a jele; 7. *Villáskereszt* [életfa-jelkép], a görög PSZI be-

türe emlékeztet (pszükhé=lélek); így lehel rá a pap a keresztvízre; 8. Kettős v. *apostoli kereszt* [kisebb vízszintes szára a kereszt felíratát jelzi], érsekek, pátriárkák, kiváltságokkal felruházott uralkodók (Szt. István) viselhetik; 9. *Pápai kereszt* [a 3. vonal megkülönböztetésül szolgál]; 10. *Ortodox kereszt* [a ferde vonal Jézus lábtámasza]; 11. *Talpaskereszt* [Meroving uralkodóknál]; 12. *Jeruzsálemi kereszt* [a Szent Sír lovagjai viselték]; az öt kereszt Krisztus öt sebeit jelzi; 13. *Máltai kereszt* [a johannita lovagok III. a Máltai Lovagrend jelvénye], nyolc csúcsa a Nyolc Boldogságra utal. [vö. Verbényi-Arató: Liturgikus lexikon, Ecclesia, Budapest, 121-132.o.]

D/ Óravázlat

1. Énektanulás:
Életünk legyen ünnep	hallás után, ének-
szöveg mindenki
kezében	JerFüz 11. sz.
33. o. - 10 perc
2. Általános bevezető az ünnepről
ld. Bevezetés, I.	a vezető előadása,
egyéni jegyzetelés	papír
20 perc
3. Asszociációs gyakorlat
a. Meggyújtunk egy gyertyát és megbeszéljük, mi jut eszünkbe a gyertyáról.
b. Az ünnep átértékeli a tárgyakat. Mint valóság, ugyanaz a gyertya, amit a pincébe viszek magammal, ha kialszik a villany és ugyanaz a gyertya van a karácsonyfán, számomra mégis másképp csillog. Más érzéseket ébreszt bennünk a születésnap gyertya, és mást az, amit halottak napján gyújtunk a temetőben. A liturgiában nyer leginkább teret a tárgyaknak ez az átértékelődése, a szertartásban kapott szerepük által bizonyos jelentéstartalmak hozdozóivá válnak.	csoportos megbeszélés, miközben valaki különböző színekkel és változatos elrendezésben (ferdén, függőlegesen, stb.) felírja a táblára a hallottakat	tábla, kréta,
vagy nagyméretű papír,
rostíron
20 perc
4. a./ Hitvallásformulák ismertetése,
ld. Bevezetés, II.	a vezető előadása,
egyéni jegyzetelés	45 perc

b/. A hittartalmak szimbólikus ábrázolása. Anyag és rajzok, ld. Bevezetés III.

a vezető előadása, egyéni jegyzetelés

tábla, kréta v. karton, rostírón; 10 perc

c/ Hitvallás-szövegek (ld. B/ pont) tanulmányozása:

csoportos munka: az egyes formulák közös megbeszélése, besorolása.

hitvallásformulák gépelt szövegei; írószer
55 perc

Egy-egy hitvallás, himnusz Isten titkának konkrét megfogalmazása. Mégis az egyes formulákban más-más felismerés kap hangsúlyt. Nézzük meg, hogy a kiválasztott szentírási részekben a hallottak közül melyik hol kap hangsúlyt:

- Jézus halála
- engesztelő szerepe
- feltámadása
- megdicsőülése

5. Elcsöndesülés

Az Ef 2,14-16 felolvasása után a résztvevők egyéni imában fogalmazzák meg felismeréseiket, gondolataikat.

kötetlen, spontán megnyilatkozások

lámpaoltás, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige” címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők számára. A bibliaórákon a szentírási szövegek sokirányú megközelítése és elemzése segíti a résztvevőket a Szentírásban való elmélyülésben, valamint új módszerek elsajátításában. A nyári szünet után szeptember 4-vel újra megindulnak a bibliaórák, minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig. Az itt megtartott bibliaórák anyagát folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként.

Jelen füzetünk a második óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1993. július

Szeretettel: Midling Andrea, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva
órávezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Verbényi István

LITURGIKUS KÖZÖSSÉG AZ ŐSEGYHÁZBAN

Mindannyiunk számára természetes, hogy liturgikus ünnepléseinken a Szentírás egyes könyveiből olvasunk fel részleteket, mert az olvasmányok az ünnep szerves részeit képezik. Azt is természetesnek tartjuk, hogy liturgikus szövegeink (pl. könyörgések, prefációk) számos szentírási gondolatot tartalmaznak, vagy eseményeket beépítenek (pl. a húsvéti keresztség szentelési imádság). Arra azonban már kevésbé gondolunk, hogy sokszor maguk a szentírási szövegek is tartalmaznak utalásokat a liturgikus életre. Persze, ez nem jelenti azt, hogy a Szentírásban pontos liturgikus leírást, vagy szövegeket találunk, mert a liturgia kialakulásának korszakában a lényegi részek kivételével más még nem volt rögzítve.

Az újszövetségi könyvek vizsgálatánál a következő megállapítást tehetjük a liturgikus közösségekre vonatkozóan: Liturgikus közösségről az evangéliumok még nem beszélnek. Beszélnek a „Tizenkettőről”, a hetvenkét tanítványról, az Urat kíséző asszonyokról, kisebb-nagyobb csoportokról, esetleg tömegről. Érzékeltetik velünk, hogy itt még nem lehet közösségről beszélni, csak a többé-kevésbé szimpatizánsok, vagy esetleg követők társaságáról.

Ezzel szemben az Újszövetség többi irata már egészen másként beszél a Szentlélek eljövetele után.

Az őskeresztény közösség liturgikus életéről az első híradást a Csel 2,42.46-47-ben találjuk. A zsidók közül megtért első keresztények még naponta eljárnak a jeruzsálemi templomba, a kenyértörést (Eukarisztiát) azonban „házanként” végezték. Ez nemcsak egy tény tárgy-szerű közlése, hanem egy új korszak kezdetét is jelentette. Ugyanis „örömmel és tiszta szívvel vették magukhoz az ételt, dicsőítették Istent, mert mindig csatlakoztak hozzájuk olyanok, akik hagyták, hogy megmentsék őket.” A kenyértörést pedig az apostolok tanítása és az imádság kísérte. Lukács nem sokkal később megismétli híradását (Csel 5,42) a nemrég született egyház liturgikus aktivitásáról a Templomban, és a házakban folyó tanításról.

Antióchiában, ahol több próféta és tanító volt, liturgikus ünnepelés keretében teszik fel kezüket Pálra és Barnabásra, és küldik őket apostoli útjukra (13,1-3). Troászban azonban már egy pogány eredetű keresztény közösség liturgikus ünneplésének lehetünk tanúi (20,6-12). A közösség vasárnap - a hét első napján - egy házban gyűlik össze, ahol Pál a kenyértörés előtt hosszan beszél nekik.

A korintusi egyház tagjai a pogányságból tértek meg. Nekik nyilván bőséges ismereteik voltak a különböző pogány kultuszokról, sőt egészen biztos, hogy volt köztük „misztériumba beavatott” is. Ezért az apostol liturgikus utasításokat ad részletes magyarázatokkal. Az első levélben írja: „Amikor egybegyűltek, akinek csak van dicsőítő éneke, tanítása vagy kinyilatkoztatása, nyelvadománya vagy magyarázata, az mind épületekre szolgáljon” (14,26-29). E fejezetben egyébként is láthatók a legfontosabb liturgikus elemek, amelyeket Pál fontosnak tart. A misztériumvallások miatt nagyon pontosan beszél a Szentlélek tevékenységéről, és mindent értelmileg is tisztázni próbál. A 24. vers szerint hitetlen és be nem avatott is jelen lehetett.

A levél legfontosabb része a 10. fejezet. Az eukarisztikus lakomát szembeállítja a pogány áldozattal, az életet a halállal. Előkészítésül és nyomaték kedvéért az ószövetségi példákat említi, kifejezve, hogy mennyire más és tökéletesebb Krisztus áldozata. Nem lehet részesülni az Úr lakomájából és a sátán lakomájából.

A 11. fejezetben az Eukarisztia alapításának elbeszélése előtt istentiszteleti előírásokat mond el a levél szerzője: a férfiak fedetlen fővel, az asszonyok bekötött fejjel imádkozzanak, és a közösségben ne beszéljenek (14,35).

Az eukarisztikus lakomát és a közönséges étkezést néhányan összetévesztették Korintusban. Az apostol - érthető módon - nagyon keményen kel az Eukarisztia méltó ünneplésének védelmére és utasításainak azzal is nyomatékot ad, hogy személyesen is lesz még mondanivalója.

A liturgikus közösség tökéletes megvalósulása a Jelenések könyvében olvasható a mennyei liturgiáról. Az őskeresztények ebben a várakozásban éltek, s nem volt véletlen liturgikus imájuk, felkiáltásuk: „Maran atha! - Jőjj el, Urunk!” (1 Kor 16,22).

EURÓPA TANUL LATIN-AMERIKÁTÓL

Az 1992. évi ausztriai lelkipásztori találkozó Európa újraevangelizálásával foglalkozott, s ezen belül külön figyelmet szentelt - több latin-amerikai előadó részvételével - azoknak a tapasztalatoknak, amelyeket a Latin-Amerikában kialakult célok és módszerek mutatnak (a szegények gondjainak előtérbe helyezése, bázisközösségek, csoportos bibliaolvasás, felszabadítás teológiája). A következőkben kivonatossan ismertetjük néhány előadás gondolatát.

Ivo Lorscheiter braziliai püspök kiemelte a bázisközösségek döntő szerepét. Összejöveteleik az együttes ima, a Szentírás-olvasás, a hitoktatás, valamint az aktuális emberi és egyházi problémák közös megoldásának alkalmai. Ezek II. János Pál pápa szerint egy új társadalom hatásos kiindulópontjait alkotják. Braziliában a plébánia voltaképpen „a közösségek közössége”. A bázisközösségek igen jól szolgálják a hit és az élet egységét. Közelhozzák a Bibliát az egész néphez; a közös Szentírás-olvasás a katolikus Latin-Amerika egyik legszebb jelensége. A bázisközösségek a püspökök teljes támogatását élvezik. Belőlük származik a papi hivatások lényegesen megnőtt tömege. - A braziliai egyház fontos jellemzője még a „szegények oldalán állás”, ami jelenti többek közt magának az egyháznak a tudatos szegénységét, a szegényekkel való együttműködést, a fényűző jóléti társadalom helyett a valódi értékek célul-tűzését, a gazdagok szemléletének átalakítását. Továbbra is jelentős szerepe van a helyes elvi alapon álló felszabadítás teológiájának is.

A találkozó záróelőadását Ferdinand Kerstiens németországi plébános tartotta a „partneri alapú” lelkipásztorkodásról. Ide tartozik, hogy alapvetően megváltozott a kapcsolatunk az egykor missziós területnek tekintett országokkal. Jóval több szerep vár az Egyházban a világiakra. Partneri viszonyt kell kialakítanunk a szegényekkel és az elnyomottakkal, az egyszerű hívőkkel, sőt a jóratörekvő megtévedtekkel is. Az alapkérdés itt az: biztosan jól tudom-e magam, hogy mi a helyes ill. szükséges, vagy azt sokkal inkább közösen (párbeszéd, a másik

meghallgatása útján) találjuk meg? Ez az utóbbi mód, - amelyik bízik a Szentlélekben, - át kell, hogy alakítsa az Egyházat!

Két referátum is foglalkozott a bibliaolvasással. Haidi Jarschel braziliai evangélikus lelkész nő hangsúlyozta a Biblia fontos szerepét Latin-Amerikában: az önismeretnek és a helyzet, környezet megismerésének, a hitben és a szeretetben való összefogásnak, a közösség történeti továbbélésének az eszköze. Ne féljünk attól, hogy mindenki a saját élethelyzetéből indul ki, és erre keresi a Szentírás válaszait. Az eddig tárgyilagosságnak tartott, tanult emberek sokszor akaratlanul is a gazdagok szemével olvasták és magyarázták az Isten Szavát. Az előadó a számunkra szokatlanul részletes gazdasági, társadalmi és politikai helyzetelemzés híve, az ideológiai és vallási, valamint a férfi-női nézőpont mellett. Idézte Carlos Mesters véleményét: részünkre a Biblia múltbeli értelménél fontosabb azt meghallani, amit ma mond a közösségnek a Szentlélek. Így lesz a Szentírás az élet és a közösség könyve.

Horst Goldstein, a berlini ferences missziós-központ vezetője, aki hét évig Braziliában működött, először konkrét biblikus összejövétel lefolyását, tematikáját mutatta be (Le a hatalmasokkal! - a Magnificat kapcsán). Kiemelte, hogy a szegények (a pueblai püspöki konferencia szerint Isten kedvenc gyermekei) helyesen érzik, hogy illetékesek a Szentírást értelmezni; így evangélizáló erőt képviselnek. Segítenek a szöveg értelmét fölfedni. (1980-ban a pápa kijelentette, hogy a Szentírás teljes értelmezését még nem merítettük ki.) A „felszabadító” bibliaértelmezés több új, egyidejűleg alkalmazandó nézőpontot kínál (megtestesülés, közösség, politika, remény). Próbáljuk megérteni Isten terveit, amelyek eltérnek a miénktől! Kétségtelen, hogy a Szentírás közösségi olvasásának megvilágító hatása és szentségi ereje nagyobb. Kapcsoljuk össze a Bibliát az élettel és életünket a Bibliával! A döntő nem az, hogy a bibliaórán az életből vagy a szövegből indulunk-e ki. A különböző nézőpontok és feldolgozási módszerek gazdagítják egymást. Az előadó ismét II. János Pál pápát idézte arra vonatkozóan, hogy apró egzegetikai részleteknél fontosabb a vallási üzenet lényegének hatásos közlése, ami mindig megtérésre, az örömhírré, az egyén és a közösség megváltoztatására, Isten közösségébe való meghívásra vonatkozik.

[Székely István]

INNEN-ONNAN

JERUZSÁLEM: Biblia-töredék a Kr.e. 7. századból A jeruzsálemi Hinnom-völgyben nemrégiben minden eddiginél régebbi Biblia-töredékre bukkantak. A megtalált két kis ezüsből készült lemezdarab a Számok könyvének néhány sorát tartalmazza. A vésetet föltehetően valamikor a Kr.e. 7. században készíthették, vagyis négyszáz évvel korábban, mint az eddig ismert legrégebb bibliai szövegmémlékünket, a Holt-tengeri tekercseket. Ezek legősibb darabjai ugyanis a Kr.e. 3. századból valók. Az ezüstlemezeken az ároni áldás néhány sora olvasható a Szám 6,24-26-ból, és valószínűleg amulett volt. Gabriel Barkai, a tel-avivi egyetem régésze bukkant rá ezekre az értékes leletekre az első Templom idejéből származó családi sírbolt feltárása közben.

Vak férfi lett a „Biblia mestere” - A legutóbbi, 5. nemzetközi Biblia-versenyen Aharon Ben Sosam, a 43 éves nemlátó tanító lett a győztes 90 ponttal, és így a „Biblia mestere” megtisztelő cím tulajdonosa. Mindössze két ponttal előzte meg a brazilai Francisco Evas de Ponto urat. Az izraeli televízió segítségével milliók kísérhették figyelemmel a versenyt, melynek során kiderült, ki ismeri a világon a legjobban az Ószövetséget. A 35 országból összesereglett versenyzők legtöbbike gyakorlatilag kívülről tudja a Biblia legrégebb könyveinek szövegét.

PERU: 11 év alatt elkészült a Szentírás kecsua nyelvű fordítása Először olvashatják a perui kecsua indiánok anyanyelvükön a teljes Szentírást. 1987 végére készült el a Biblia ajmara nyelvű fordítása, mostantól viszont a másik legnagyobb számban beszélt indián nyelven is kapható. Mindkét nyelvet közel négy millióan beszélik a perui Andokban. A szentírásfordításnak nagy értéke van az emberi kultúra szempontjából is. E népek körében egészen 1968-ig csak spanyolul tanítottak az iskolákban. A bennszülött indiánok nyelvén eddig még könyvet nem adtak ki. Így a Biblia lett az első nagyobb vállalkozás, amely egyúttal az indiánok kulturális identitását is hivatott erősíteni.

A fordítás helyi erők bevonásával, a biblia társaságok támogatásával 11 évig tartott. (1991-es adatok szerint a teljes Szentírást 322, az

Újszövetséget pedig 758 nyelvre fordították le eddig. További 898 nyelven jelentek meg egyes szentírási könyvek. A legtöbb bibliafordítás afrikai országok nyelvein született: eddig 566 helyi nyelven jelent meg valamelyik könyv a Könyvek könyvéből. Ázsia (490 nyelvvel) a második, az amerikai kontinens pedig 411 fordítással a harmadik helyen áll. Eddig három mesterséges nyelven jelent meg szentírásfordítás, köztük az egyik az eszperantó.)

PÁPUA-ÚJGUINEA: A Biblia mentette meg négy „hajótörött” életét - Az Ausztráliai Bibliatársaság szinte hihetetlennek tűnő esetről tudósít: négy férfi indult éjszakai halászatra motorcsónakon Apia szigetéről, amely 2000 km-re északra fekszik Pápua-Újguineától. Csak egy kis doboz csalétket és egy üveg vizet vittek magukkal. A sikertelen halászat után épp hazafelé akarták venni útjukat, amikor a csónak motorja végleg fölmondta a szolgálatot. Rádásul a hirtelen támadt erős szél is egyre távolabb sodorta őket a parttól, a Csendes óceán belső, kereskedelmi hajóutaktól távol eső részeire. Szorult helyzetükben sokat imádkoztak, vallásos énekeket énekeltek, és egy öreg Bibliából olvastak fel, melynek lapjait jobb élelem híján később enni kezdték. Így hanyódtak néhány napon át a nyílt tengeren, erejükben jócskán megfogyatkozva, néhányan eszméletüket is elvesztve, míg végül az ausztráliai tengerészlet egyik repülője, amely keresésükre indult, föl nem fedezte őket. Lino Lea, az egyik halász meggyőződéssel nyilatkozta, szerinte maga az Isten küldte arrafelé a repülőgépet.

NÉMETORSZÁG: Guinness rekord - 57 perc alatt írták le kézzel a Biblia lapjait - 1988 júniusában világcsúcst állított fel 1050 fiatal, akik Waldenbuchban többedmagukkal jöttek össze a Hetedik Nap Adventista Egyházának találkozójára. 57 perc alatt írták le kézzel a Biblia teljes szövegét (1209 oldal). E teljesítményüket a Guinness évkönyv is megemlítette. A kézzel írt lapokat bekötötték és nemrég adták át kiállításra a stuttgarti Német Bibliatársaságnak.

HELSINKI: 350 éves a finn Biblia - Finnország az elmúlt évben kettős évfordulóról emlékezett meg: 350 évvel ezelőtt jelent meg az első finn nyelvű Biblia és 75 évvel ezelőtt nyerte vissza a finn nép függetlenségét. Mindkét esemény nagy mértékben hozzájárult a finn nemzeti öntudat kialakulásához ill. elmélyítéséhez, ezért mindkét eseményről nagyszabású ünnepsorozattal emlékeztek meg.

A Biblia finn nyelvű kiadása jelentősen segítette a nemzeti irodalmi nyelv kialakulását. Az első teljes kiadás 1642-ben jelent meg. Az akkori fordításra leginkább a Michael Agricola (1509-1557) által már 1548-ban kiadott Újszövetség gyakorolt hatást. Ő később a Zsoltárok könyvét és a próféták könyveit is lefordította. Agricola mesterműve szinte mindegyik későbbi fordítás példaképe lett, noha nyelvezete az akkori egyik finn nyelvjárás szabályait követte. Bizonyára nem véletlen, hogy ebből alakult ki a finn irodalmi nyelv.

Az évfordulóra új bibliafordítás jelent meg, amelyen a több tagból álló ökümenikus munkacsoport tizenöt éven át dolgozott.

ALBÁNIA több mint harmincezer Újszövetséget kap Az Osztrák Katolikus Bibliaközpont (Bibelwerk) a Közép-európai Bibliatársulatok Munkaközösségével és a König bíboros által 1990-ben létrehozott Bibliatársulattal (Verein Biblia) közösen nagyszabású akcióba kezdett. Segítségükkel a kosovói és a hazájukban élő albánok összesen 30.000 db Újszövetségi Szentírást kapnak albán nyelven. A nyomdai költségek egy részét az osztrák katolikusok állják. A szentírások szétosztásában a bécsi székhelyű Karitás segít, ami a Kis-Jugoszláviában dúló háború miatt korántsem könnyű. Az első kétezer darab Újszövetséget maga König bíboros adta át tavaly év végén az albánoknak. Tervezik a teljes albán nyelvű Biblia mielőbbi kiadását is.

SZLOVÁKIA: A zsidó-keresztény párbeszéd segítése - Hogyan követhetnék Isten parancsait a törvénytisztelő zsidók a Tóra (1-5. Móz) nélkül? Sok közép-keleteurópai zsidó közösség számára hiányzik a Biblia, mindenekelőtt a bibliai törvénygyűjtemény, Mózes öt könyve. Nemrégiben a Verein Biblia a szlovákiai zsidó közösségeknek Tórát és zsidó imakönyveket adományozott. Nem sokkal utána Lengyelország következett. A lengyel zsidó közösségek nemcsak héber nyelvű Bibliát és imakönyvet kaptak, hanem lengyel nyelvű liturgikus szertartáskönyvet is.

Egy éves az újraalapított Szlovák Bibliatársaság - 180 évvel ezelőtt alapították meg először a Szlovákiai Bibliatársaságot, kizárólag evangélikusok. A katolikusokkal való együttes munka akkoriban elképzelhetetlen volt. 1992 májusában azonban közös erővel újra alapították a Társaságot, amely így ökumenikus színezetet kapott. Elnöke a pozsonyi szeminárium rektora, Vladimír Filó segédpüspök lett.

Az egykori Cseh és Szlovák Köztársaságban, Prágában mindjárt a rendszerváltozás után, 1991 október 27-én létrehozták a Katolikus Bibliatársulatot. Vezetője a Budweisi Egyetem újonnan alapított teológiai karán az Ószövetségi Tanszék vezető professzora, Karel Flossmann lett. A két ország szétválása után azonban szükségessé vált, hogy északi szomszédunknál, Szlovákiában is létrejöjjön a bibliaapostolságot szervező és irányító intézmény. [Rajkai István]

Szombaton olyanok vagyunk, mint ha nem volna semmink, nem volnának céljaink sem azon kívül, hogy létezzünk, azaz igazi erőnket működtesük - imádkozunk, tanuljunk, együnk, igyunk, énekeljünk, szerezünk. [Erich Fromm]

A szombat nem merev megállás, hanem a szorításból kiszabadult mozgás. Benne lendül tovább az, ami különben egymásra torlódik. Ehhez azonban magunkban és magunk körül más léggört kell teremtenünk. Építsük hát bele szombatellenes civilizációnkba a szombat kultúráját!

[Bibelsonntag, 1990, Stuttgart, 61. o.]

Anneliese Hecht

**„LÁSS - HALLGASS - SZERESS!”
Életünk kérdése a Szentíráshoz**

Ez a módszer segíteni akar abban, hogy a csoport személyes tapasztalatait Isten szemszögéből lássa - és ennek megfelelően cselekedjék. Feltételez bizonyos bibliai jártasságot, a Szentírás általános („normális”) ismeretét, amely segít abban, hogy a csoporttagok személyes tapasztalatait az Igének, Isten akaratának fényében lássuk, értelmezzük és értsük, s így Isten akarata szerint cselekedhessünk.

Más hasonló módszerek: az ún. „Ámosz-programok” (a név Ámosz próféta szociális mondanivalójára utal), az „életünk tükre” vagy pedig az „Isten hozzászól mindennapjainkhoz”.

A/ A módszer lényege

- A kiindulópont nem valamelyik bibliai szöveg, hanem a csoporttagok személyes (mindennapi) tapasztalata.

- Ezeket a tapasztalatokat kölcsönösen átgondolják és elemzik.

- A tapasztalatokat kapcsolatba hozzák Isten akaratával, ahogyan a Szentírásban megjelenik.

A beszélgetés a „láss - hallgass - szeress” három lépésére tagolódik.

B/ A megbeszélés lefolyása

Üdvözlés és ima vagy ének után a beszélgetés vezetője rövid tájékoztatást ad a módszerről és a célról. Ezt követi az első lépés:

a/ **LÁSS:** tapasztalat mindennapi életünkből

Minden csoporttag könnyen fel tudja idézni a közelmúltból egy-egy olyan tapasztalatát, amely a számára jelentős volt. Lehet ez pl. valamilyen esemény a munkahelyen, a családban, a szomszédságban vagy a (plébániai) közösség ill. a társadalom nyilvános életében. Fon-

tos, hogy olyan esemény legyen, amelynek az elmondó résztvevője vagy érintettje (volt). Ezután az ismertetett események egyikét kiválasztják a megbeszélés témájául és a közös „akció” alapjául. A megbeszélést a következő kérdések segíthetik:

- Mi történt pontosan? Ismerjük-e az összes tényeket? Megtudhatunk róla többet is?
- Miért történt? Mik voltak az okok?
- Mit gondol minderről Ön, vagy hogy érzi magát az esemény következtében?

b/ HALLGASS arra, amit Isten mond nekünk

A vezető kéri a résztvevőket, hogy 3-5 perces csendes imában terjesszék Isten elé a hallottakat, és keressék az Ő akaratát. (Meg kell próbálniuk, hogy ez alatt az idő alatt tegyék félre az eseményre vonatkozó saját gondolataikat és érzéseiket.)

Ez után a csend után a résztvevők próbálnak mondani emlékezetből egy-egy olyan szentírási igét vagy szövegrészt, amelyben véleményük szerint benne lehet Isten válasza a vázolt helyzetre, vagy ami véleményük szerint kapcsolatban áll vele. Ha senkinek sem jut eszébe ilyen íge vagy szövegrész, akkor egy szentírási konkordancia segítségével találhatják meg azokat a helyeket, amelyek az ismertetett tapasztalatokra jellemző fő fogalmakat (kulcsszavakat) tartalmazzák.

Most erről a bibliai részről (részekről) kezdenek beszélgetést, amelynek módszere különböző lehet, a csoport összetétele ill. a résztvevők ismeretei és képességei szerint. Egyébként a szentírási konkordancia minden esetben hasznos segítő lehet a felismert válasz kiegészítése és lehető legsokoldalúbb körbejárása érdekében.

c/ SZERESS: cselekedj a közösségben

A szeretet itt mindennek előtt egy közösséggént való segítő, változást hozó cselekvést jelent. Ehhez egyidejűleg közös „akciótervet” kell kialakítani és elfogadni. A résztvevők kérdezzék meg maguktól: mi az,

amit nekünk, mint közösségnek ebben a helyzetben Isten akarata szerint tennünk kell. Érdemes figyelni arra, hogy ne csak a jószándék nyilvánításánál vagy a terveknel maradjanak meg. Ezért igen fontos egyértelműen tisztázni azt is pontosan, hogy kinek mit kell tennie és mikor.

Könnyen megeshet, hogy nem mindenki ért egyet a helyzet megítélésében és a szükséges cselekvésben. Ekkor folytatni kell a közös imát és gondolkodást mindaddig, amíg a csoport a konkrét esetben nem látja világosan az Isten akaratát.

C/ Értékelés

a/ Előnyök: A Bibliát szoros kapcsolatba hozzuk saját életünkkel. A módszer kiválóan alkalmas a közös bibliaolvasás más módszereinek a kiegészítésére is, amelyeknél inkább a szöveg áll előtérben. Főként bennünket, európaiakat, akik gyakran inkább „okos beszédekkel remekelünk”, ösztönözhet arra, hogy mindennapjainkat a Bibliára alapozva keresztyénként tudatosan alakítsuk és ezáltal megváltottassuk a világot.

b/ Hátrányok: Néha kényszerként érezheti egy csoport, hogy Isten akaratát mindenképpen felismerje, és azután egy történetet túlságosan is hamar vagy felületesen Isten akarataként értelmezzен. A résztvevőkre nem ritkán nyomás nehezedik, hogy a csoportnak „Isten akaratából” engedelmeskedjenek.

Emellett az a veszély is fönáll, hogy a bibliai szövegrészeket önkényesen kiragadjuk összefüggésükből. A Szentírás bizonyos ismerete kell ahhoz, hogy a résztvevők megtalálják és helyesen értelmezzék a gondolkodást előbbrevivő helyeket. Gyakorlás szükséges a bevezető helyzetelemzéshez is.

[Fordította: Székely István]

Pantó Eszter

Terményes mise

„Tarts továbbá ünnepet aratáskor annak a termésnek a zsebéjével, amelyet az általad bevetett szántó-föld adott, és az év végén a szüret ünnepét, amikor a termést betakarítod a mezőről.” (Kiv 23,16) - „Amikor elérkezik az aratás, akkor aratástok első kévéjét vigyétek a papnak. Ő felajánlja az Úrnak a bemutatás szertartásával, hogy kedvessé tegyen titeket.” (Lev 23,10)

Augusztus utolsó vasárnapja van. Két fiam izgatottan készülődik. Gyorsan jöttünk, így amikor megérkezünk a templomba, még jó öt perc van a szentmise kezdetéig. Térdhajtásuk kicsit ügyetlen, de

nagyon ünnepélyes és még fel sem állnak, mikor szemük már az oltár előtt díszelgő kosárkákat kutatja. Milyen lett tegnap óta a kikanalító cékla, a kiskert legszebben mosolygó paradicsoma, legszegebb karalábéja, a legnagyobb zöldpaprika (még elég kicsik voltak), a legszebb mintázatú cukkini, a legfehérebb virágú karfiol? Megnyugodva látják, hogy a kertben tegnap oly féltő gonddal kiválasztott, leszedett, kosárba rendezett, s a templomba el-

hozott termények a kedvesnővérek ízléses elrendezésében várják, hogy elkezdődjék az idei termésért hálát adó szentmise, családi szóhasználatunkban egyszerűen csak „terményes mise”. Amíg várunk, van idő megnézni azt is, hogy mások milyen terméseket hoztak: az oltárt alma, szőlő, körte, barack és szilva is díszíti. Paradicsom piroslik a húsos zöldpaprikák mellett, majd uborka, óriási juliskabab-hüvelyek, a vázában pedig most érett kalászos ékeskednek. A káposzták és a dinnyék az oltár előtt, a földön ülnek, kukoricacsövek arany-sárga szemei virítanak mellettük. Nagy kosár áll középen, az oltár előtt: tök,

patiszon, hagyma, fodros levelű saláta, zöldborsó és fűtös paradicsom érkezett benne. S a nagy mellett kétoldalt ott a két kicsi kosárka. Ezekre mindig vissza-visszatérnek a kicsiny fiúszemek, hisz ezeknek a ki sem látszó titkait mi is tudjuk: a mélyén mogyoró lapul, dió, sőt egy-két elkészett málnaszem.

Csengőszó. Felállunk. Elkezdődik a „terményes mise”...

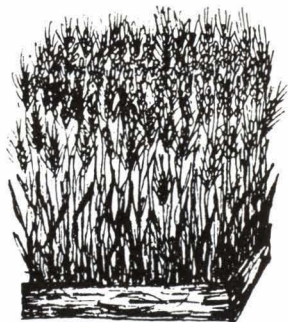
Idén immár ötödször készülünk a hálaadásnak erre a gyermekszívhez oly közel álló, kézzelfogható ünnepére. Gábor négy, Ádám három évesen hozta először megrakott kosárkáját a templomba. Azóta a „terményes mise” elmaradhatatlan eseménye életünknek, sőt, az egész nyarat beragyogja a készület. A júniusi zöldborsóból és cseresznyéből is félre szeretnék rakni a legszebbeket, hogy majd azt vigyük az Úr Jézusnak.

Tavasszal a fiúk már teljesen önállóan fogtak munkához kiskertjükben. Ásójukkal, kapájukkal, gereblyéjükkel készítették elő a vetéshez a földet. Lelkesen tervezgették, hogy hová, milyen magok kerüljenek. Miközben a vetőmagos zacskók között válogattak, beszélgetésük egy foszlánya megütötte a fületem: „És ezekből a magokból fog majd kikelni a legszebb répa, amit majd elviszek a terményes misére, és akkor Jézus majd nagyon fog örülni.”

A búzásláda

„Itt van például az öreg Cimucka bácsi. Ötvenhat évvel ezelőtt parasztygyerek volt, és a gömbölyű Teréz csak egyenruhához akart feleségül menni. Cimucka erre vasutas lett, málházósapkában járt, később elcsapták, mert a vagonokat lopkodta, és rajtakapták. Most a városba ment, és bankultiszt lett. Cimucka a tisztviselők asztalait felnyitogatta, és egy idő múlva itt is rajtakapták és elcsapták. A fénykorszakukkor következett el. Sírásó és temetőőr lett, a síroktól is ellopta a virágokat és a cserepeket, és sok borralalót kapott. Cimuckák minden nap kétszer ettek húst, Teréz ötven üveg savanyú paprikát és káposztát tett el, Cimucka pedig a temető kapusának azt mondta, sose bántam meg, hogy megnősültem, senki olyan savanyúságot nem tud csinálni. Teréz meghalt, és Cimuckát a temetőből is elcsapták, mert a sírkeresztekhez tüzelőnek eladta. Házmeszter lett, és hatvanöt centi hosszú, harmincöt centi széles és kilenc centi mély ládát készített, megtöltötte földdel, októberben búzát vetett. Reggel kínézett az

égre. Nem lesz eső, mondta. A vetést aggódva vizsgálta. Gyengén csirázott. Végül megjött az eső. Tavasszal a búza hirtelen nyúlni kezdett, esőt rendesen kapott, júniusban virágzott, aztán megsárgult. Cimucka bácsi a kalászt tapogatta. Tavalay ötvenegy kiló búzája termett. A termés az idén kisebb lesz. Ollóval aratott, a kalászt összekötözte, aztán húsverővel kicsépelte. Ötnegyed kiló. Elég jó termés. A földet újra felszántotta, megtrágyázta, és októberben, mikor az idő esőre állt, ismét vetett. Jó volt a termés? Kérdezte a fűszeres. Jobb is lehetett volna, szolt Cimucka, de a szárazság miatt a szemek aprók maradtak. Zsebéből tíz szemet vett elő, és megmutatta. Nem, a vetés nem volt gyomos. A konkolyt meg a muhart kiszedte, szép búza volt, az udvaron ott lengedezett. Talán jövőre. Cimucka a láda mellé ült és nézte. A mag szép sorjában hajtott. Hogy áll a búza? Kérdezte a borbély. Cimucka néha igazán aggódott, de nagy baj nem lett, sőt az idén egy kiló és harmincöt deka termett.

Mit akar ezzel a Cimuckával? Kérdem. Kérdését, szolt ő, nem egészen értem. Ez a Cimucka a zsákutcába futott paraszt és tolvaj. Apró piszkos lopások és búzaszентimentalizmus keveréke, fals és rikító. Tisztában van ön azzal, hogy Cimucka búzaládája mit jelent? Tudom, szólok én unottan, a maga búzaládája mindenkinek megvan, és erre illik meghatódni. Én, mondta Bormester, meg is vagyok hitva. Ennek az embernek saját hibájából, így mondom, saját hibájából semmije sem maradt, csak a búzaláda. A könnyfacsaró ebben az, hogy saját hibájából. Én, folytatta Bormester, magamat ebben mélyen érintve találok. Elfuse-rált sors. Szétment. Eredetileg sem lehetett valami kitűnő anyag, de elmállott. Saját hibájából. De a búzaláda megmaradt. Hagyja abba, mondom én, nem fog vele megrikatni. Vén tolvaj, sirrabló, asztali tolvaj, komisz és alacsony állat, nem tud mást, mint húst zabálni és savanyú paprikát. Na igen, szol erre ő, ha érti, akkor úgy is jó. Cimucka is én vagyok, a lopott sírkeresztekkel és a káposztával, a vasutassapkával és a búzával. Az életszentség utolsó szikráját nem komédiázta el. A létért való hazudozásban és bűnözésben és félelemben és zabálásban egyetlen szikrát sikerült megmenteni. Lehet ebből új élet? Mit gondol? Ez az én kérdésem is, lehet egyetlen kis megmentett szikrából új tűz?"

Hamvas Béla: Karnevál [részlet]

M e g h í v ó

A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját szeretettel meghívom a Szent Jeromos Bibliatársulat 1993. évi

rendes közgyűlésére

*amelyet 1993. szept. 25-én de. 10 órától tartunk
a budapesti Patrona Hungariae Gimnázium
(Bp. IX. ker, Knézits u. 9-13) dísztermében.*

Mivel távolabb élő Tagtársaink többsége a közgyűlésre várhatóan nem tud eljönni, lehetséges, hogy a szept. 25-én 10 órára meghirdetett közgyűlés nem lesz határozatképes. Ezért az 1993. évi rendes közgyűlés második időpontja: 1993. szept. 25-én de. fél 11, ugyancsak a Patrona Hungariae Gimnáziumban. (Ez a második közgyűlés a résztvevők számától függetlenül határozatképes.)

A közgyűlés előtt 9 órákor közös szentmisén adunk hálát Istennek a kapott jótéteményekért.

Szeretettel várjuk a közgyűlésre minden kedves társulati Tagtársunkat

Budapest, 1993. júl. 9.

Tarjányi Béla
Tarjányi Béla
ügyvezető elnök

Társulatunk életéből

Koordinátoraink a különböző egyházmegyékben eredményes munkát végeznek. Pécsen márc. 5-én Cziglányi Zsolt koordinátor és Járomi Györgyi társkoordinátor, Mayer Mihály megyéspüspök úr és Andrásfalvy Bertalan miniszter úr védnöksége alatt, **jótekonysági hangversenyt rendeztek, s ennek eredményeként 1000 db Újszövetségi szentírást és 50 db teljes Bibliát szállítottunk ki a határon túli magyarok számára.** - Dr. Váradi József és Polgári Ferenc koordinátoraink vezetésével az egri főegyházmegyében is megtartották az **egyházmegyei csoport alakuló ülését.** Vácott igen népszerűek a Katona István püspök úr és Báno Georgina társ-koordinátor vezetésével tartott havi összejövetelek.

Társulatunk kiadásában megjelent a **Stuttgarti Kiskommentár** első kötete, az 1. és 2. **Tesszalóniki levelek magyarázata**, melyet évente 2-4 további kötet fog követni az Újszövetség keletkezési sorrendjében.

Programjaink: *Élő Ige Bibliaiskola* - szeptembertől minden hónap első és második hétfőjén 5-7-ig a Bibliaközpontban. *Bibliaóra-vezetőképző* - Leányfalu, 1993. nov. 5-7-ig (jelentkezni a következőre lehet: 1994. tavaszán) - *Jeromos esték* - októbertől a hónap második szerdáján, este 18-20-ig (októberben dr. Rózsa Huba, az Ószövetség professzora tart előadást).

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten [az év páros péntekén du. 5-6-ig a Bibliaközpontban] **imaórát tart**, hogy Isten áldását kisdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. - A közös ima erejét Társulatunk életében kézzelfoghatóan tapasztaljuk. Az alakulás óta eltelt idő alatt óvatos reményeinket messze túlhaladva sok segítséget kaptunk, és sok mindent tehattunk a Szentírás-központú keresztény élet terjedése, fejlődése érdekében.

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk tagjai és fűzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkedő segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában - igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében szívből megköszönni!

Minden Tagtársunknak és Olvasónknak kellemes nyári pihenést kíván a Szerkesztőség és a Bibliaközpont munkatársai nevében:

Tarjányi Béla

ÚJDONSÁG!

KOMMENTÁRSOROZAT AZ ÚJSZÖVETSÉGHEZ!

*A nagysikerű STUTTGARTI KISKOMMENTÁR
21 kötete folyamatosan megjelenik Társulatunk kiadásában.*

*Értéke a rövidség, a tudományos alaposág
és a biblikus-lelkipásztori, aktualizáló beállítottság.*

Egyedülállóan kezdvézményes előfizetési lehetőség!

*Aki megrendeli a sorozatot,
és Társulatunknak befizet 480,- Ft adományt, annak
ajándékba adjuk (megküldjük) a már megjelent kötetet
(1-2. Tessz), és egy éven belül a következő két kötetet
(Kol-Efez; Filippi-Filem).*

*A további kötetek árából pedig részükre
10 % engedményt adunk!*

KIADVÁNYAINK:

- ❖ Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél**, ford. Tarjányi Béla, **STUTTGARTI KISKOMMENTÁR** 12 (Sz. J. Bt.) Ára: 220,- Ft
- ❖ **Újszövetségi szentírás**, ford. Békés G. - Dalos P., 12., javított kiadás (Bencés Kiadó - Sz. J. Bt.) **Ára: 155,- Ft [akció!]**
- ❖ **Jézus nyomában - bibliai album**, I. rész, 144 színes, bera-gasztható képpel, Ára: 250,- Ft
- ❖ Vágvolgyi Éva, **Az aranyvirág** - mesék kicsiknek és nagyok-nak, (Sz. J. Bt. 1992) Ára: 145,- Ft

- ❖ Szilágyi nővérek : **BIBLIAI OLVASÓKÖNYV „A”** [6-9 éves hal-
lássérült gyerekeknek] (Sz. J. Bt., 1993) Ára: 158,-
- ❖ Szilágyi nővérek : **BIBLIAI OLVASÓKÖNYV „B”** [nagyobb hal-
lássérült gyermekeknek] (Sz. J. Bt, 1993) Ára: 198,-

Könyvszolgálat

- ❖ Rózsa Huba: **ÓSZÖVETSÉGI EXEGÉZIS 2.** [Üdvösségközvetí-
tők az Ósz.-ben - bevezetés] (Budapest, 1993) Ára: 180,-
- ❖ Rózsa Huba: **ÜDVÖSSÉGKÖZVETÍTŐK AZ ÓSZÖVETSÉG-
BEN 1. - A KIRÁLYI MESSIÁS** (Budapest, 1993) Ára: 180,-
- ❖ J. Kodell.: **EVANGÉLIUM SZENT LUKÁCS SZERINT** [Szegedi
Bibliakommentár 3.] (Bencés-Korda, 1993.) Ára: 180,-
- ❖ L. Goppelt: **AZ ÚJSZÖVETSÉG THEOLÓGIÁJA 1-2. kötet** (Re-
formátus Zsinati Iroda, 1992) Ára: 400,-
- ❖ Karasszon Dezső: **BIBLIAI HÉBER OLVASÓ- ÉS GYAKORLÓ-
KÖNYV; KIS ARÁM NYELVTAN** (Ref. Teológia, 1992) Ára: 60,-
- ❖ **ÚJSZÖVETSÉGI JELENETEK PLAKÁTON** [1 csomag 41 db
95x70 cm-es nagyságú, egyenként 6-8 fehér-fekete színű kép]
(Győr Sándor ev. lelkész kiad.) Ára: 1.400,-
- ❖ **ZSIDÓ KÁNTORMŰVÉSZET MAGYARORSZÁGON** [Bibliai és
ünnepi zsidó énekek - lemezen és kazettán] (Budapest, 1993)
Ára: 350,-
- ❖ Lipp László: **A VASÁRNAP ÜZENETE** [a Rádió Vasárnapi új-
ság c. műsorában elhangzott elmélkedések 2 kazettán] (Bp.
1993) (Ár helyett 993,- Ft adomány az épülő gazdagréti temp-
lom támogatására).
- ❖ Farkasfalvy D.: **TESTTÉ VÁLT SZÓ** [János evangélium ma-
gyarázata] 1-3. k. (Prugg, 1986-89) Ára kötetenként: 180,-
- ❖ Farkasfalvy D.: **A RÓMAI LEVÉL** (Prugg, 1983) Ára: 180,-
- ❖ Jakubinyi György-Baternay Ágota: **MINDEN HIÁBAVALÓSÁG**
[Prédikátor könyvének magy.] (Prugg, 1988) Ára: 180,-
- ❖ G. Kroll: **JÉZUS NYOMÁBAN** (Szt. I. T., 1993) Ára: 2.500,-

Stuttgarteri Kiskommentár
Újszövetség 21 kötetben

A sorozat köteteinek áttekintése:

1. kötet
Meinrad Limbeck
Máté evangéliuma

2. kötet
Meinrad Limbeck
Márk evangéliuma

3. kötet
Paul-Gerhard Müller
Lukács evangéliuma

4. kötet
Felix Porsch
János evangéliuma

5. kötet
Klaus Kriesch
Az Apostolok cselekedetei

6. kötet
Michael Theobald
Római levél

7. kötet
Franz Josef Ort Kemper
1. Korintusi levél

8. kötet
Jacob Kremer
2. Korintusi levél

9. kötet
Walter Radl
Galata levél

10. kötet
Rudolf Hoppe
Efezusi levél
Kolosszei levél

11. kötet
Bernhard Mayer
Filippi levél
Filemon levél

12. kötet
Otto Knoch
1. és 2. Tesszaloniki levél

13. kötet
Udo Borse
1. és 2. Timóteus levél
Títusz levél

14. kötet
Franz Laub
Zsidó levél

15. kötet
Rudolf Hoppe
Jakab levele

16. kötet
Paula-Angelika Seethaler
1. és 2. Péter levél
Júdás levele

17. kötet
Wolfgang Baur
1., 2. és 3. János levél

18. kötet
Heinz Giesen
János Jelenései

19. kötet
Paula-Angelika Seethaler
Mutatók

20. kötet
Paul-Gerhard Müller
Bevezetés az Újszövetségbe

21. kötet
Dieter Zeller
A Beszédforrás magyarázata

Verbum Domini

40 Ft

Éves hozzájárulás: 160 Ft (+ postaköltség)

egy értékes sorozat első kötete...

manet in aeternum
